

KARDOS PÉTER FŐRABBI

Félünk vagy szeressünk?

(Éke)

A szeretetről (is) szól az idén augusztus 8-án felolvasandó hetiszakasz. És a haragról, a félelemtől.

Zóchor ál tiskách ét áser hickáftá et Hásém... Emlékezz, és ne felejtse, hogyan haragítottad magadra az Örökkévalót... – utal a mondat a pusztai vándorlás idején elkövetett legnagyobb bűnre, az aranyborjú elkészítésére. A Mózes visszatértét váró nép elvesztette türelmét, mert nem tudtak megenni „isten” nélkül. Ezért Isten helyett istent készítettetek maguknak, és azt imádták.

A bűn bünt szül. Negyven nap után Mózes visszatér, és látva a nép bálványimádását, dühében összetöri a kőtáblákat. Azokat a kőtáblákat, amelyeken az egyik parancsolat úgy szól: ne csinálj magadnak más istent! (szabad fogalmazásban). Ezzel Mózes követi el nem egyetlen vétét, amelynek következménye, hogy sosem láthatja meg az Ígéret Földjét.

Vőhávtam et hágér... Vőhávtá et Hásém... Szeresd az idegent, mert te is az voltál Egyiptom földjén! Szeresd az Örökkévalót, a te Istenedet, őrizd meg törvényeit, parancsolatait! Ezek a mondatok valami olyan utópisztikus mellékhangokat sugallnak, melyektől a 21. század embere nehezen tudja függetleníteni magát.

Mi az, hogy szeressem az idegent? Hisz azt sem tudom róla, milyen szándékkal közelít felém, mit gondol rólam. Ezért idegen! Egyáltalán: hogy lehet egy érzelmet megparancsolni? Szeresd az Örökkévalót – a halandó, önző ember azt mondja, ha jól tesz velem, szeretem, ha rosszat, nem szeretem. Persze itt hosszan lehetne értekezni arról, hogy amit pillanatnyilag rossznak érzünk, arról később kiderülhet, hogy nem is volt olyan rossz...

A hetiszakaszban még sok minden mellett az is szerepel: *et Hásém elohechá tirá* – féld az Örökkévalót! Féld az is, szeressük is? Nincs itt valami ellentmondás? Akitől félünk, azt nem feltétlenül szeretjük, akit szeretünk, attól félünk. Hogy elveszítjük szeretetét, hogy elveszítjük őt magát.

Isten adja meg a választ. *Vóatá jisráél má Hásém elohechá, soél méimách* (...) Az Örökkévaló azt kívánja tőled, hogy féljed és szeresd Őt.

Nekünk, túlélőknek, a félelemtől és a szeretetről szóló fejezetek napjainkban mást jelentenek. A szeresd az idegent és féld, illetve szeresd az Istent parancsolatok párhuzamban egyesülnek: féld az Istent! és féld az embert is (?)

„Ökumenikus” brit a Bethlenben

Farnadi Jerusálmi Micha – aki foglalkozására nézve szófér és grafikus – kisfiának britjét Mátot-Mászté hetében tartották a körzet dísztermében. Az említett hetiszakaszban áll, hogy Mózes tolmácsolta az Örökkévaló rendeletét Izrael törzseinek. Mindegyiknek. Ezen a mostani szertartáson a legkülönbözőbb irányzatok képviselői vettek részt. A mohél feladatát *Adler* rabbi, a Tikva Hungary vezetője látta el, rendkívüli szakértelemmel. A kváter tisztére *Deblinger Eduárdot* kérték fel, de jutott a gyerek körül funkció *Farnadi Tamásnak*, a nagypapának, *Dávid Keleti* rabbinak, *Lówy Tamás* főrabbinak, *Streit Sándor* BZSH-elnöknek, *Lózy Tamásnak*, ráv *Kesztenbaum* sajchetnek és e sorok írójának is. Az áldásokat *Mojse T. Weisberger* ortodox főrabbi mondta el, a névadást *Hurwitz Salom* rabbi tolmácsolta. A kisfiú neve *Smuel Smelke* lett, részint családi felmenői révén, de *Smelke Horovitz* nickelsburgi rabbira, a nagykállói cádik tanítójára is gondolva.

Az apa megindultan köszönte meg a népes közönség megjelenését, ráv *Weisberger* főrabbi beszédében megjegyezte, érthető az apa meghatottsága, hiszen a gyermek anyjának nagymamáját előző nap temették el Amerikában. De egy újszülött a jó hír hordozója, aki jelzi, hogy derűsebb időszak következik a család életében. A bölcsek szerint a brit nem veszélytelen dolog, mégis vállalják a szülők – lényegében a gyerek is –, mert ez a parancsolat. De amiért megteszik, az Örökkévaló gondoskodik róla, hogy áldás kísérelje a fiúcska minden lépését. Ugyanez a helyzet a tanulásnál. Lehet, a munka mellett farsasztónak tűnik a szent könyvekkel való foglalkozás, mégis sokan vállalják, ezért a Teremtő az

erőt is megadja hozzá. Az áldást, a misebérachot úgy fejeztük be, hogy a kis legény eljusson jócselekedetekhez és a chüpehez. A főrabbi kívánja a szertartáson megjeleneteknek, hogy röpké 18–20 év múltán ott legyenek a chüpe előtt az esküvői szertartáson is. Tekintsék ezen szavakat meghívásnak.

D. G.

Tórafüggöny textilhímzéssel (18. század)

Turai János Podmaniczky-díjas

Turai Jánost, a Váci Zsidó Hitközség elnökét, a lebontásra ítélt, teljesen romos váci zsinagóga újjáépítójét Podmaniczky-díjjal tüntették ki. A magas rangú elismerést *Ráday Mihály*, az ismert városvédő nyújtotta át, méltatva *Turai János* tevékenységét, szívós, kitartó szakmai munkáját, hite és az épített kör-

nyezet iránti elkötelezettségét. A műemlék templom körüli munkálatokat irányító elnök másfél évtized után adta át az épületet. A holokauszt óta nem volt még példa hazánkban arra, hogy egy hitközség saját beruházásban zsinagógát újítson fel. *Ráday Mihály* külön kihangsúlyozta, hogy az építmény elsősorban a hitéletet és a zsidó kultúrát szolgálja, de helyet biztosít a hely szellemével összeegyeztethető városi rendezvényeknek is.

A Mazsihisz pályázati felhívásai a 6. oldalon!

Együtt emlékezve...

Épp a legjobb úton haladtam afelé, hogy nyakig süppedjek készülő regényem kéziratának lapjai közé, s még a szemem is lehunytam, hogy Múza asszonyom zavartalanul cuppanthasson egy jókorát a homlokom közé-pibe. Az ablakom tárva-nyitva, készen a fogadására. Nyárelő, langymeleg szellő, tápja a magvas gondolatoknak. Érlené a csend, ha valaki valahol nem kezdené el bömböltetni a rádióját. A győzelemittas nyilas naccsád magunkfajtazik, amúgy közszolgálatilag a magukfajta okulására. Már javában palesztinázik, mire végre rászánom magam, hogy becsukjam az ablakot. Az uniós képviselő asszony kint ragad, én idebenn fulladozom.

Nem bírom tovább. Magamra kapok valamit és lemegyek az utcára. Szellőztetni. Hirdetőoszlop állja az utamat. Rajta a szőke hölgy plakátilag és megvetőleg. De legalább csendben. Elfordítom a fejem, belebámulok a forgatagba. Motorzaj. Góymotorosok? A közelemben érenek... Fékeznek... Csak egy fiú, háta megint párjával... Bukósisakok lekapva, nevetgélnek.

Mielőtt kezdenék megőrülni, hazamegyek. A telefoncsörgést már az ajtóból hallom. Mielőtt leteszik, felveszem. A Vidor Gabi az. Kérdezi, hogy jövök-e. Mondom, hogy naná, ott a helyem. Én tudom, hogy hová, ő meg tudja, hogy én tudom. Osztyáltársak voltunk egykor, mi már félszavakból is... Ha mégse tudnám, hát rajta van a PÁZSIT honlapján. Mert a pápai zsidóságnak meg az onnan elszármazottaknak olyanja is van. Azóta, hogy másfél évvel ezelőtt vagy húszan összejöttünk egy pesti étteremben.

Mostanra pedig lettünk vagy félszázan. Már nem méregettük kíváncsi szemekkel egymást, nevetgélve lapogattuk a másikat hátát, hogy nahát, pajtás, már megint fiatalodtál egy évet! S ez nem vicc! Györki Jancsi, a doki az ausztráliai Melbourne-ből oly képiesen tárta elénk mindazt, amit sok-sok évtizede éltünk meg Pápán, mintha csupán aludtunk volna rá egyet. Mi pedig beültünk a kényelmes időgéphe, s hagytuk, hogy képzeletünk fixírsója újabb és újabb emlékeket hívjon elő a múltunkból. Onnan, ahonnan származtunk, s ahová három napra rá elzarándokoltunk...

...és zsúfolásig megtelt a pápai zsinagóga. Miután a temetőben fejet hajtottunk a mártírok és hozzátartozóink emléke előtt, olyasvalaminek lehettünk a részesei, amire a vézskorszak óta hiába vágyakozott Pápa zsidósága. Kitért az előttünk kapuit az az egykor szebb napokat látott zsinagóga, melynek ódon falai szorgos munkás- és művészekre várnak, hatvanöt esztendő elteltével tán végre nem is reménytelenül.

Érdemes a dátumot feljegyezni. 2009. június 14-ét írták azon a verőfényes vasárnapon, mikor Holokauszt Emlékkünnepségre hívta a Pápa és Környéke Zsidó Kulturális Hagyományörző Egyesület mindazokat, akik szívükben hordozzák azok emlékét, akiket hatvanöt esztendeje, tán pontosan egy ilyen felhőtlen napon szakítottak ki az emberközösségből.

Kovács Zoltán polgármester túlélőket köszöntött, nemkülönben egyházi méltóságokat, s többek között John Zaworskyt, a NATO-erők pápai parancsnokát. A város első embere arra a zsidóságra emlékezett, mely nélkül Pápa soha nem vívott volna ki olyan rangot magának, mint amelyet környék- és országszerte tisztelnek és elismernek.

Friebert Zsuzsi, a PÁZSIT tán legelkesebb szervezője személyes emlékeivel ajándékozott meg bennünket, felidézve a gyermekkorát megszépítő egykori pezsgő hitéletet.

Politzer Sándor, a hagyományörző egyesület elnöke múltunk emlékeit vetítette a zsinagóga ódon falára. Szinte látni véltük korunk egy darabkáját, hogy aztán beleborzongjunk szörnyűség voltába, a falakon kívül ólálkodó rekkenő meleg dacára.

Babits Mihályt „hívta” segítségül, hogy megértesse a világgal: Vétkesek közt cinkos, aki néma...

Radnóti, József Attila, Ady, Pilinszky is „beköltözött” a Házba. A Váci Mihály Irodalmi Színpad ifjú tehetségei tolmácsolták gyönyörűséges szavaikat, hogy korokon túl is őrizhessük mártírjaink méltóságát.

A templomból kilépve valóságos mellbe taszított a hőség. A nap a tetőfokán, az árnyak tűnőben. Valóban...?

Hámori András

A Nové Sálom zsinagóga Isztambulban. Törökországban 20 ezer zsidó él, a legnépesebb közösség a moszlim országok között

Mártír-istentiszteletek 2009

Szécsény

A temetőben lévő emlékműnél *Tóth Klára*, a salgótarjáni hitközség elnöke köszöntötte a gyászistentisztelet résztvevőit, köztük *Borenszki Ervin* országgyűlési képviselőt és a városi önkormányzat több tagját, valamint az Új-Zélandból érkezett *Römer Icát* és *Sam Waldot*, a túlélt *Blumberger Katalint* és az ünnepség szervesében részt vevő *Ács Irént*.

Serfőzőné Fábíán Erzsébet polgármester nagy hatású beszédében a többi között ezt mondotta: „Nehéz megállni indulatok nélkül, hogy a Fischer gyermekek közül Andor 10, Mariann és Noémi 9, Ábel 5 évesen, Nagy Gyurika 3 évesen, Madarász Peti 5 évesen kerültek a kegyetlen halál torkába. Mi, akik szülők, nagyszülők vagyunk, el tudjuk-e képzelni ezeknek az embereknek hosszú, halálós menetéletét?” A továbbiakban hangoztatva, gátat kell vetni a verbális erőszaknak, a holokauszt tagadásának, lekicsinylésének, a történelem átírására tett kísérleteknek. Szembe kell szállni nemcsak a tegnap, hanem a ma és a holnap rasszistáival is. „Gondolataimat azzal zárom, hogy a túlélők és hozzátartozók előtt az akkor élt szécsényiek nevében is bocsánatot kérek. Bízom abban, hogy az évenkénti megemlékezés hozzásegít ahhoz, hogy minden szécsényi azt vallja: soha többé holokauszt, soha többé gyűlölet!” A polgármester asszony után *Verő Tamás* rabbi emlékezett az áldozatokra. „Ipoly völgye zokog, a palóc föld a 65 évvel ezelőtti borzalmakra emlékezik” – kezdte beszédét, majd felidézte 1944 júniusát, amikor Szécsényből is koncentrációs táborka vitték a zsidókat. A rabbi felolvasta az elhurcolt 301 mártírhaltat személy nevét is. A kántori teendőket *Biczó Tamás* látta el.

(bódi tóth)

Pásztó

A mátraaljai kisvárosban három helyszínen is emlékeztek. Először koszorút helyeztek el az elődök által egy évszázadig használt, mára a felismerhetetlenségig átalakított volt zsinagóga falán lévő emléktáblánál, majd a városi emlékműnél is. A gyászistentiszteletet a temetőben tartották, ahol a salgótarjáni hitközséget *Keszler Árpád* alelnök képviselte. A résztvevőket, köztük *Becsó Zsolt* országgyűlési képviselőt, a Nógrád Megyei Közgyűlés elnökét, *Juhász Gábor* országgyűlési képviselőt, *Kriston Pétert*, a megyei közgyűlés alelnökét, pásztói önkormányzati képviselőt, *Becsó Károly* alpolgármestert, az önkormányzat képviselő-testületének jelen lévő tagjait *Radnóti Zoltán* rabbi emlékezett a hajdan virágzó, elpusztított közösségre, amely jelentős szerepet játszott a város életében. Pásztón az 1930-as években több mint félezer zsidó élt, a római katolikus után ez volt a második legnagyobb vallási közösség a kisvárosban. A beszéd után a résztvevők a mártír-emlékműnél tisztelegtek a megölt emléke előtt.

(bte)

Szeged

Szegedről 1944. június 25-én, 27-én és 28-án indultak a vagonok a Rókusai vasútállomásról Auschwitzba,

illetve Strasshoff elágazással Ausztriába. Az önkormányzat, a hitközség, Izrael Állam Konzulátusa, a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság idén az utolsó indítási napon emlékezett az eseményekre, a soá egyedi és megismételhetetlen történéseire. Az emlékoszlopnál fúvószekerak fogadta az emlékezőket, a hitközségi elnök megnyitotta szavai után *Salomon István* alelnök szóló holokauszt-túlélőként a történekről, a szegedi gettókról, a vagonokról, az Auschwitzba hurcoltakról. Szavaiból a gyilkoló gépezet magyarokat, magyar zsidókat pusztító működése kapott hangsúlyt. *Sólomos László* alpolgármester (MSZP) a város nevében koszorúzott. Koszorút és emlékköveket helyezett el *Salomon István*, *Markovics Zsolt* főrabbi, az MSZP, a FIDELITAS és a MEASZ képviselője.

Az ünnepséget gyászistentisztelet követte az Új Zsinagógában. A hagyományos rendezvényt *Markovics Zsolt* vezette, *Kellermann Itzhak* előimádkozó közreműködésével. Megemlékező beszédet *Lednitzky András* elnök és *Botka László* országgyűlési képviselő, polgármester tartott.

Az idei rendezvény a közösség egy szegedi születésű hajdani tagja, az ország zsidósága által elismert *Kármán György* orgonista, az ORZSE tanára, tanszékvezetője halála évfordulója alkalmából tartott emléktábla-avatóval bővült. *Schöner Alfréd* főrabbi, rektor emlékezett meg barátjáról, mindannyiunk Gyurijáról, Gyuri bácsijáról, akiben mi, szegediek nemcsak a Szóke Tiszta, a város és csodás zsinagógája hű barátját tiszteltük, hanem azt a kiemelkedő személyiséget is, aki visszahozta templomunkba a Löw Immanuel-i neológ istentiszteletek pénteki orgonakísért dallamait, kottáit, művészekkel segítette alapítványunk működtetését és örökös tagunk maradt, még ha élete java részét a fővárosban is töltötte. Büszke volt szegedi származására, s mi az emléktáblával tisztelegve büszkékké voltunk sikereire. Emléket megőrizzük.

Kalocsa

A város önkormányzata, volt és jelenlegi lakosai emlékeztek két napon át az 1944. június 18-án náci haláltáborokba hurcolt és megölt áldozatokra, akiknek mártírsága nyomán gyakorlatilag megszűnt a kalocsai hitközség.

Magóné Tóth Gyöngyi, a Közművelődési Intézmények igazgatója, aki évek óta kutatja a kalocsai zsidóság történetét, s eljuttat Izraelbe is, a szomorú évfordulót kívánta emlékeztetéssel tenni, amikor sokak segítségével megszervezte a mostani rendezvényt. Ebben nagy segítségére volt *Kálmán Gábor* USA-ban élő rendező, aki gyermekként megélte a holokauszt borzalmait. Együttes munkájuk eredményeként született meg egy interjúfűzérként tartalmazó dokumentumfilm a gettó életéről, a deportálás borzalmairól, a túlélők további sorsáról. A visszaemlékezők között megszólalnak a keresztény szemtanúk is.

A polgármesteri köszöntő után *Magóné Tóth Gyöngyi* lépett a mikrofonhoz. Érzelmektől fűtött, de tárgyyszerű beszédében visszaemlékezett azokra a szörnyű napokra, amikor a háború borzalmi közepet-

te, a megaláztatásokat, a létfeltételek beszűkülését, a megalázó sárga csilag viselését követően Európa zsidóságának nagy részét már a táborokba hajtották, majd sor került Kalocsán is a gettó felállítására, ahonnan Auschwitzba és Strasshof környékére deportálták a zsidókat.

A megnyitóján *Török Gusztáv Andor* polgármester fogadást adott a jelenlévők tiszteletére, akik ezután a Művelődési Központban megtekintették a Zsidó élet, zsidó vallás című kiállítást, amelyet *Rusznák Rita*, a Zsidó Múzeum munkatársa rendezte. *Zoltai Gusztáv*, a Mazihiusz ügyvezető igazgatója tolmácsolta a magyar zsidóság üdvözlését Kalocsa városának a kegyeletteljes megemlékezés megszervezéséért. A *Féner Tamás* fotóiból összeállított tárlat a zsidóság mindennapjaiba, köztük a rituális elemekbe is bepillantást enged.

A megemlékezések második napján az egykori zsinagóga mellett lévő téren állították fel a 320 deportált kalocsai zsidó neveit tartalmazó hatalmas márvány emléktáblát, amely az eredeti, 1948-ban készült, de nagyon rossz állapotban lévő tábla pontos másolata. Az avatáson először *Török Gusztáv Andor* szólt az egybegyűttekhez.

Magóné Tóth Gyöngyi beszédében felidézte, hogy 65 évvel ezelőtt éppen ezekben az órákban szorongó szívvel szálltak a vagonokba a rémült és megalázott zsidók, akik talán a csodát várták, a háború és a szenvedés végét, s nem gondoltak arra, hogy a művelt Európában csebecmőköt, asszonyokat küldenek a gázba, s krematóriumokban égetik el őket. *Pollák Imre* 1948-as beszédében szenvedélyes szavakkal hívta tetteire a társadalom gonoszságát, amely abból a véletlenből, hogy valaki nem zsidónak született, jogot formált ahhoz, hogy a zsidónak születettet lenézze, mellözze, elnyomja, megcsúfolja, kifossa, elhurcoltassa és megöli.

Suchman Tamás országgyűlési képviselő beszédében meghatottan, személyes családi élményeket felidézve beszélt a kalocsai megemlékezés jelentőségéről, majd a polgármesterrel együtt leleplezte az emléktáblát. A túlélők nevében *Prof. Joseph Shinar* (*Schwartz József*) emlékezett a vészkorszakra, majd *Esthi Cohen* mondta el édesanyja *Metamorphosis* című megrázó költeményét.

Ezt követően a vendégek a Viski Károly Múzeumban megtekintették a Kalocsai zsidó emlékek című kiállítást, amely összegzi a kevés fennmaradó helyi zsidó emléket. Ezután a Városi Színházban levetítették *Kálmán Gábor* dokumentumfilmjét, amely bemutatta az eddig elkészített interjúkat, de a mostani ünnepségek után nyeri majd el végleges formáját, hiszen a legfrissebb felvételeket is tartalmazza. A rendező kalocsai származású, de jelenleg Los Angelesben él. A film bemutatóját a következő évre tervezi.

Délután került sor a mártír-istentiszteletre a temetőben, melyet az önkormányzat az adakozók anyagi és egyéb segítségével újított fel. Az istentiszteletet *Schweitzer József* ny. orsz. főrabbi, *Bábel Balázs* kalocsai kecskeméti érsek és *Tóth Emil* főkantor vezette. A külföldről érkezettek és a helyiek nagy számban vettek részt az emléknapi programjain. Az egyik hazalátogató volt kalocsai így fogalmazott: „Mintha két napon keresztül Európa erkölcsi fővárosában jártam volna.”

* * *

Az „erkölcsi fővárosban” a gyászistentisztelet alatt egy vascsavarral úgy dobtak fejbe egy Amerikából érkezett résztvevőt, hogy mentők vitték el. Az elkövető elfogása után a rendőrség azt mondta, hogy azért tette, mert már zavarta a két-napos zajongás. (A szerk.)

(Folytatjuk)

N. K.

Körzeti kitekintő

Nagyfuvaros

Szép jubileumot ünnepel a templomkörzeti heti rendszerességgel megjelenő kiadványa, az Emberbarát. 2004. október 8-án jelent meg az első kiadás, és az azóta eltelt közel öt év alatt a most kiadott számmal együtt megszakítás nélkül összesen 250 alkalommal szemelelthették lapunkat olvasóink. Az elmúlt időszakban közel 2000 oldalon 1500 cikk, publicisztika, vallási útmutatás jelent meg főrabbi, rabbi, kántorok és az olvasók írásaiból. Újságunk interneten keresztül eljut a világ sok országába, többek között Izraelbe, az USA-ba, Kanadába, Csehországba, Spanyolországba, Németországba, Angliába és Ausztráliába. Tudomásunk van arról, hogy Izraelben utánnomják és úgy terjesztik az ott élő magyar ajkú közösségek között, amelyeknek ez az egyik kapcsolatuk a magyarországi zsidósággal. Sok pozitív visszajelzést kaptunk olvasóinktól, és bátorítást a további munkához. Szeretnénk továbbra is színvonalasan és érdeklődést lekötő módon megszerkeszteni az újságot, melyhez továbbra is várunk ötleteket, írásokat, publikációkat. Terveink között szerepel új rovatok beindítása, pl. Női oldal, Gyermekekdal. Köszönet jár a lap körül munkálkodóknak, a támogatóknak, hogy tevékenységükkel lehetővé teszik a heti rendszeres megjelenést.

Olvasóinknak kellemes időtöltést kívánunk az Emberbarát következő 250 számához!

Andrássy Béla szerkesztő

Szeged

Az Európai Pancreas Klub Szegeden tartotta 41. rendezvényét, több mint 600 résztvevővel a világ különböző országaiból. A konferencia társasági programja egy részét zsinagógai koncerttel színesítette, amelynek keretében *Varnus Xavér* orgonaművész adott közel 1200 fő előtt hatalmas sikerű koncertet.

* * *

Az V. Szegedi Művészeti Akadémia és Mesterkurzus keretében a trombita, a harsona és az orgona zárókoncertre az Új Zsinagógában került sor, az SZTE Zeneművészeti Karral kötött hitközségi együttműködési megállapodás alapján. A kiváló akusztikájú épületben különösen csodás hangerővel szólaltak meg a fúvósok, a templom több pontjáról is erősítve a hangerőt.

* * *

A Szegedi Szabadtéri Játékok vasárnapján 10.30 órától az Új Zsinagógában az idegenforgalom és a turizmus fejlesztésére orgonabemutatókra kerül sor, odavonzandó a városba látogató közönséget.

* * *

A Szegedi Szabadtéri Játékok városi udvarban tartott produkciói között hatalmas sikert aratott a hitközség és a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság által 10 éve visszatérő vendégként fogadott Akropolisz Tánctársulat első blockja, amely a teljes program egyharmadát tette ki klezmersztíjjával és Radnóti Miklósról készült oratóriumával. Előbbi az Exodust dolgozta fel, utóbbi a költő erőteltet menetben készült verseit táncprodukcióval ábrázolta, háttérben *Székelyi József* szép orgánamű hangjával. Később vidámabb betétek is színesítették a több mint 400 érdeklődő által vastappsal fogadott összeállítást. Különösen megható jelenet volt az Izrael lobogó zászlajával, kék-fehér ruhában előadott táncgyűveleg. A műsor három szegedi önkormányzati képviselő – *Szondi Ildikó*, *Szóke Péter* és *Tóth Károly* (MSZP) – finanszírozásával és támogatásunkkal készült. *Kerek Attiláné* állította színpadra.

L. A.

Dél-Pest

A közelmúltban emlékeztünk meg Pesterzsébet zsidó múltjáról és jelenéről – 1870-től máig. Az esemény létrejöttéért köszönet illeti *Faragó László*-t, annak a két-három idős túlélőnek egyikét, akik Erzsébeten születtek, innen vitték el őket a haláltáborokba, és a borzalmakat túlélve, ide is tértek vissza, és a mai napig itt élnek.

Faragó Klárikát ismerősei meggyőzték arról, hogy meg kell örökíteni a régmúlt eseményeit az utókor számára. Ezt az anyagot a rendelkezésünkre bocsátotta, és így kerestünk lelkes tagjaink közreműködésével nagy érdeklődés mellett tudtuk bemutatni a pesterzsébeti zsidóság életét.

Az előadásról videofelvétel is készült. Nagyon tanulságos, ha bárkit érdekel, imatermünkben megtekintheti.

Budai Juli

HATÁRON TÚLI HITKÖZSÉGEK HÍREI Révkomárom

Első alkalommal szervezett összejövetelt Jom Jerusalamim – Jeruzsálem Napja alkalmából a révkomáromi hitközség. A zászlókkal feldíszített Wallenstein Zoltán-teremben *Paszternák Tamás* koordinátor köszöntötte a megjelenteket. *Megyes Pál*, az ORZSE hallgatója képekkel tarkított előadása során számolt be jeruzsálemi élményeiről. Szólt a város múltjáról és jelenéről is. *Miriam Neiger-Fleischmann*, révkomáromi születésű, Jeruzsálemben élő festőművész a művészet és a város kapcsolatáról beszélt. Különböző korok alkotásain keresztül ismerhettük meg a település történelmét. A mozaikok, festmények világa után az irodalom területén folytattuk virtuális kirándulásunkat.

Gantner Ádám Ősz Jeruzsálemben című kottét mutatta be, megosztva a megjelentekkel Izraelben átélt kalandjait. Előadóink válaszoltak az érdeklődők kérdéseire. Reméljük, programunkkal sikerült közelebb hozni a Shalom klub látogatóihoz Jeruzsálemet.

* * *

Negyedévnnyi előkészítés után a Mártírnapi délutánján nyílt meg a Selye János Gimnázium aulájában a budapesti Holokauszt Emlékközpont utazó kiállítása, az Auschwitz Album – rólunk, nekünk, nélkülük. *Paszternák Tamás* koordinátor köszöntötte a megjelenteket, köztük az emlékközpont igazgatóhelyettesét, *Martinkovits Juditot*. A tárlatot *Andruskó Imre*, az iskola igazgatója nyitotta meg magyar és szlovák nyelven. Beszédében egyértelműen kiállt az antiszemitizmus és a diszkrimináció minden fajtája ellen. *Megyes Pál* rabbijelölt az album létrejöttéről szólt. A Holokauszt Emlékközpont nevében *Pető Szilvia* tanár mondta el gondolatait. *Paszternák Antal* kiemelte családja személyes kapcsolatát az intézménnyel, majd megköszönte az igazgató úrnak, hogy helyet biztosított a kiállításnak. A tárlatot majdnem 1000 diák látta a Duna mindkét partjáról. Komáromból a Jókai Mór Gimnázium diákjai jöttek el. Révkomáromból a szlovák tanítási nyelvű Rozmaring és Határőr utcai alapiskolák, a magyar tanítási nyelvűek közül a Marianum Katolikus Iskolaközpont, a Jókai Mór Alapiskola és a Selye János Gimnázium tanulói nézték meg a kiállítást.

Ezúton köszönjük az önkéntesek munkáját Budapestről: *Veresné Vezér Olga*, *Veres László*; Selye János Gimnázium: *Vas Virág*, *Gula Dávid*, *Gerendás Stefánia*, *Medza Dávid*, *Both Ádám*, *Kanyicska Enikő*, *Majer Barbara*, *Szalai Andrea*, *Václav Krisztina*, *Varga László*; Mariánium: *Rumi Enikő*; Jókai Mór Gimnázium: *Szivák Júlia*, *Pohlmüller Zsuzsanna*, *Szekeres Orsolya*, *Kern Fanni*, *Mandék Barbara*.

Az Auschwitz Albummal egy időben 3 iskolás csoport látogatott el a Menházba és a zsinagógába, őket Haas Judit irodavezető kalauzolta.

PT

Arab képviselő a Talmudot idézi...

Nemrég tartották a Kneszetben Ábrahám Ravitz rabbi, a most elhunyt neves parlamentár megemléző ázkárját. Az agudista képviselő, aki évtizedekig dolgozott a Kneszetben, igencsak népszerű volt, baráti és rivális körökben egyaránt gyászolják halálát – és úgy tűnik, őszintén.

Mind között kintűnt Achmed Tibi, az éles nyelvéről ismert arab képviselő. Azzal lepte meg a résztvevőket, hogy egy talmudi mondást idézett, mely szerint „ha a társaságból valaki meghal, aggódjon az egész társaság” (Sábbát 106.a).

Az egyik nagy szakállú agudista képviselő csendben megjegyezte, hogy „ezt nem minden zsidó képviselő tudja volna idézni”.

Ravitznak egyébként tíz gyereke volt, és amikor – évekkel ezelőtt – veséátültetésre szorult, a fia versengtek, ki adhassa neki egyik veséjét. A végén sorsolással döntöttek.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Izraeli barátnője jelentette fel

a Ku-Klux-Klan banditáját

Hol a leglogikusabb bujkálnia egy körözött amerikai banditának, aki az FBI-nál a 100 legveszélyesebb bűnöző listáján szerepel mint terrorista?

Természetesen – Izraelben. Itt senki sem keresi, senki nem is álmodja, hogy itt lehet. Ez volt a számítása a 33 éves Micky Louis Mayonnak is, aki az amerikai Ku-Klux-Klan beltársa, és az FBI körözi. Mayon látogatóvizummal érkezett másképp évvel ezelőtt, és elmerült az izraeli alvilág „idegen” szekciójában. Sűrűn változtatott lakhelyet, leggyakrabban Tel-Avivban lakott, nem dolgozott, hanem az apja által küldött pénzből élt.

Ami vagy aki lebuktatta végül is, az izraeli zsidó barátnője volt, akit néhány hónapja ismert meg, és akit sikerült teherbe ejtenie anélkül, hogy az tudta volna, kivel van dolga.

Amikor megtudta, alig egy hete, egyenesen a rendőrségre ment és feljelentette szeretőjét, akinek kiadatását Amerikának most készíti elő az Interpol.

A szentpétervári egyetem: a cionisták gyilkolták meg Sztálint és döntötték meg a SZU-t

A szentpétervári egyetem vezetősége bocsánatot kért a helyi zsidó hitközségtől és főrabbitól egy tankönyv miatt, amit az egyetemen írtak, nyomtattak és használtak, és amelyben a „cionista összeesküvést” vádolják Sztálin halálával és a Szovjetunió összeomlásával. A könyvet egy Druzin nevű professzor írta, akit közben már eltávolítottak. Ez az egyetem képezi ki a helyi rendőröket, és a mű kötelező olvasmány volt részükre.

Az egyetem nem elégedett meg a könyvpéldányok és az író eltávolítá-

sával. A rektor, Vaszilij Rodin, találkoztott a helyi rabbival és megbeszélte vele, hogy a diákok látogatást tesznek a zsinagógában, hogy „jobban megismerjék a zsidókat”.

A moszkvai cirkuszban továbbra is táltos majmok játsszák a zsidó esküvőt

Nem minden tiltakozás eredményes az orosz antiszemizmus ellen. Egy izraeli üzletember, aki Moszkvában dolgozik, elvitte 14 éves lányát az egyik ottani hírneves cirkuszba. Minden rendben is volt, a gyerek és a papa élvezték a színvonalas előadást, míg aztán szünet után a zene megadta a jelt, a porondra bejött egy fogat, rajta egy fiatal házassulandó párral meg a papával-mamával, és a zsidó esküvőt imitálták, táltással, minden bevalóval. Igen ám, de mind a négy – az ifjú pár és szülei – időmítt majom volt.

„A közönség visított a röhögéstől, a lányom szégyellte magát, és én dühögtem – mondja az izraeli. – Három éve dolgozom Moszkvában mint egy nagy ingatlanügylet képviselője, de ilyet még nem láttam!”

Az izraeli nagykövetség szóvivője, Alex Goldman szerint „foglalkoztunk a dologgal hónapokkal ezelőtt. Többek között májusban a zsidó hitközség vezetőihez fordultunk, akik azt mondták, hogy ez nem antiszemizmus, hanem maximum rossz ízlésre vall”. Goldman hozzátette, hogy „a nagykövetség továbbra is figyelemmel kíséri az antiszemita eseményeket Oroszországban”.

Szenegáli moszlim orvosok Jeruzsálemben tanulják a körülmetélést

A cél nem a zsidóvá válás, nem a betérés, még csak nem is a moszlim vallás követelése körülmetélés (13 éves korban) elsajátítása. A cél:

megakadályozni az AIDS terjedését Afrikában.

Ez a cél az, amely szentesíti az Izrael-ellenes moszlim-arab bojkott figyelmen kívül hagyását: a napokban egy öttágú szenegáli orvosdelegáció érkezett Jeruzsálemben – mindannyian moszlimok –, hogy a Hadassza kórházban egy intenzív körülmetélési kurzuson vegyenek részt. Ennek alapja az a kutatási eredmény, amely szerint a körülmetélés ténye 65%-kal csökkenti az AIDS-fertőzés veszélyét. Mivel Afrikában nagyon kevés orvos van, aki ismeri a körülmetélés technikáját, Izraelnek sikerült ez ideig három küldöttséget meneszteni a fekete kontinensre, és ezek ott alapos munkát végeznek. A küldöttségek Szváziföldön tevékenykedtek sikeresen, és ennek alapján született az egészség Szenegál és Izrael között. Ez nem államközi megállapodás, hanem az izraeli „Abrahám-akció” (Mivcá Ávráhám) és a szenegáli orvosszövetség között kötött megállapodás. Az arab orvosszervezetek is felkérték, küldjenek résztvevőket a kurzusra, de ez egyelőre nem valósult meg.

Az Abrahám-akcióban Izrael nyolc vezető kórháza vesz részt. Mint ismeretes, Abrahám ősapánk volt az első, aki isteni parancsra körülmetélte magát, és ezért a szertartást britnek, Abrahám szövetségébe való felvételnek nevezik.

A.J.

Van fogalmad?

BIRKÁT HÁMÁZON – (héber) népies nevén – bencsolás, az étkezés utáni ima, illetve (szó szerinti) áldás. Akkor kötelező, ha az étkezés során kenyeret is ettünk. Ha három vagy több férfi eszik együtt – akkor az áldást közösen mondják el (Mözumán), és ha tízen vannak, akkor Isten nevét is említik. Szombatoként, valamint Chanukakor és Purimkor egy speciális betétet tölünk be. A szöveg benne van minden imakönyvben.

BIUR CHAMÉC – (héber) a kovászos megsemmisítése erev Peszachkor, vagyis az ünnepet megelőző napon, a délelőtti órákban, amikor a fennmaradt kovászt elégetik, miközben egy arameus nyelvű szöveget mondanak.

BLI AJIN HÁRA – (héber) szemmelverés nélkül, vagy (jiddisül) „kájín ajin hore”. A szemmelverés hiedelmének kivédésére szolgáló szólásmondás, mint a bli néder (l. o.).

BLI NÉDER – (héber) „Ne számítson fogadalomnak.” Zsidó szólásmondás, melynek lényege: amit mondosok, nem számít vagy ne számítson fogadalomnak, (lásd Hátárat Nedárim (a fogadalom feloldása)).

BNE NOACH – (héber) lásd noachiták.

BÖZRÁT HÁSEM – (héber) Isten segítségével, rövidítve, b'h vagy Böszá'd (aramaeus), levelek és egyéb szövegek elejére írjuk.

BÖJTÖK – A zsidó hagyomány hat egész napos böjtöt ismer, ebből csak egy tórai eredetű – a Jom Kippur –, míg Eszter böjtje a zsidó királynőről elnevezett bibliai tekerásban (Megillá) van említve.

A másik négy böjtöt bölcseink rendeltek el, három közülük a Szentély pusztulásával kapcsolatos: Tázus 17-e, Áv kilencedike (Tis'a Böáv) és Tévté tizedike, míg a negyedik Gedálja halálával függ össze (l. o.). A böjtök közül kettő súlyos – Jom Kippur és Tis'a Beáv – ezek az est beállta előtt kezdődnek és másnap estig tartanak, és a böjtön kívül több megkötést is tartalmaznak. A többi böjtön lehet éjjel enni pirkadatig, és így a böjt rövidebb.

A második Szentély idején jöttek emberek és kérdezték Zecharjá profétát, aktuálisak-e még ezek a böjtök, hiszen már újjáépítették a Szentélyt és így kvázi, megszünt a böjt oka, de ő azt válaszolta, hogy csak böjtöljenek, bár ezek a napok, az idők végén, örömmünnepekké válnak. Erev Peszachkor az elsőszülöttek szünetének böjtölni – amiért megmenekültek a tizedik csapástól –, de aki részt vesz egy Szijumon (l. o.), ami egy Talmudi traktátus befejezése, az felmentést nyer a böjt alól.

BRACHÁ LÓVÁTÁLA – (héber) hiábavaló áldás. A hálálchá negatív viszonyul a hiabavaló áldáshoz, amely fölöslegesen említi Isten nevét. Például: ha valaki elmondja az almára mondott áldást (Bore pri háéc), és utána nem eszik almát vagy más gyümölcsöt, amire azonos áldást mondanak. Átvitt értelemben a modern héberben jelentése: fölösleges erőfeszítés.

BRESZLAVI CHASZIDIZMUS – alapította Rabbi Náchmán, aki kb. 200 évvel ezelőtt hunyt el – utód nélkül. Azóta nincs B. rebbe és a közösségek élükön helyi vezetőikkel működnek. A B.C.H. lényege: életigenlés, vidámság, szigorúan vallásos élet – és a zsidóság terjesztése broszurák által. Szellemi központjuk az ukrainai Umman (Kijev mellett), ahol rabbi Náchmán sírja van. A Szovjetunió összeomlása óta évente százezrek zarándokolnak el Ummanba, főleg az ősi nagy ünnepekre. A breszlavi legenda szerint rabbi Náchmán végrendeletében meghagyta, hogy „aki elzarándokol síromhoz, az nem hal meg búncsolásán nélkül”.

Naftali Kraus

ZSOLTÁROK KÖNYVE

A 83. zsoltár

Könyvünknek az Aszaf nevét őrző utolsó zsoltára azért kéri Isten segítségét, hogy korábbi csodatetteit megújítja üzze el az ország határait szorongató ellenségeit, s hogy azok ismerjék el maguk felett a Mindenható Isten uralmát. A költemény feltehetőleg egy súlyos támadás alkalmával íródott, amikor az Izraellel szomszédos államok hadseregei szinte mind összefogtak a zsidó ország ellen. Ez a dal egyébként alkalmanként a zsinagógában is felhangzik, a reggeli imádság végén, a napi zsoltárok után, de csak azoknak a napokon, amikor az úgynevezett könyörgő imát (héberül *tahanunt*) is mondanak, valamint chanukka, pürim és tis'a böáv (Jeruzsálem és a Szentély pusztulásának évfordulója) délutáni imájának végén.

A címet és a bevezető mondatot leszámítva zsoltárunk két részből áll:

1. Az ellenség tetteinek ábrázolása: 3–9. vers.

2. A költő fohásza az Örökkévalóhoz: 10–19. vers.

S most lássuk az új magyar fordítást! *Aszaf zsoltáréneke. Istenem, ne hallgass, ne némulj el, és ne légy télen! Hiszen ellenségeid itt zajonganak, gyűlölködő fejüket emelik magasba. Titkos tervek szólnak néped ellen, védelmeztjeidre veselkednek. Azt mondják: jöjjetek, irtsuk ki e népet, hogy Izrael nevét ne említsék többé! Hiszen szívük vágya forrta őket egybe, Ellened szövetséget kötve. Edom sátrai és izmaeliták, Moáb és a hagriak. Gebal, Ammon és Amálék, Filisztea Türosz lakóival. Aszírja is csatlakozott hozzájuk, segítő kart nyújtva Lót fiainak, szela. Tégy velük úgy, mint Midjánnal, mint Sziszserával, mint Javinna, Kison patakjánál! Megsemmisültek Én-Dorban, a föld sarává lettek. Zevérekkel tedd, amit Örévvel, Zeévvel, Zeváhhál és Calmunával, minden fejedelmükkel! Akik így szölettek: Szerezzük meg magunknak Isten hajlékát. Istenem, tedd olyanná őket, mint az ördögsekkér, mint a pelyva a forgószéllal szemben! Mint erdőt emésztő tűz, mint hegyeket perzselő lánggőzön! Így üzd őket viharoddal, orkánoddal rémítsd meg őket! Borítsd be arcukat szégyannel, hogy nevedet keressék, Örökkévaló! Alázzák meg őket, és mindvégig rémuljenek, szédüljenek meg és vesszenek el! S tudják meg, hogy Te, kinek neve Örökkévaló, egyedül vagy a Legfelsőbb az egész földön.*

A zsoltár nyilván Izrael országának egyik válságos történelmi helyzetében íródott, amire sajnos több példát is lehetne említeni a bibliai korból. A támadó ellenség teljesen magabiztos, „fejüket emelik magasba”, vagyis büszkén reménykednek benne, hogy legyőzhetik Izraelt. A 6. mondat eleje szó szerint így hangzik: „tanácskoztak együttes szívvel”, ám mivel a szív ez idő tájt a tudatos érzelmek központjának számított, ezért így fordítottuk: „szívük vágya forrta őket egybe”.

A 7–8. vers sorra veszi az Izraellel szomszédos és ellenük szervezkedő országokat: „Edom sátrai” – így nevezi az Izraeltől délre fekvő és gyakorta támadón fellépő ország rokon népet. A sátrakra való hivatkozás alapja talán az, hogy az edomiták többnyire sátrakban laktak, vagy az arab nyelvű párhuzam alapján az is lehetséges, hogy a „sátor” ebben az esetben azt jelenti: törzs, nemzetség. Az izmaeliták elnevezés a bibliai Izmael leszármazottaira, a mai arabok feltételezett őseire utal, akik annak idején a sivatagos területeken tanyáztak, a Szináj-félszigeten, Szíria és Transzjordánia területén. Moáb a Jordánon túl, a Holt-tenger túloldalán elterülő ország. A hagriak a Jordántól keletre, a hegyekben élő nép volt, a legenda szerint a bibliai Hágár rokonai. (Erdékes, hogy a középkorban a héber források Magyarországot *Erec Hágár*, vagyis Hágár országaként említik, nyilván a Hungária névvel való összehangolása miatt.) A hagriak szerepelnek még a Bibliában Saul király korában (Krónikák I. könyve, 5. fejezet 10. vers) és másutt. Gebal jelentős föníciai város volt Türosztól északra, a Földközi-tenger partján, amelyet a görögök Büblosznak neveztek. (Mivel ott készítették ki az egyiptomi papiruszodat, és szállították a kész papiruszt többek között görög területekre, a városról nyerte a név a könyv görög szava, amelynek többes száma a Biblia, vagyis a „könyvek”.) Ammon ókori keleti ország, a Jordántól keletre, Moábtól északra, Amálék Izrael déli határvidékén, Edom és Egyiptom között. Amálék népe volt az, amely Mózes idején az Egyiptomból kivonuló zsidókat hátha támadta. Filisztea a Júda törzsének területétől nyugatra, a Földközi-tenger partján levő filiszteus városállamok összefoglaló elnevezése. Türosz a legjelentősebb föníciai városállam volt, zsol-

tárunk feltehetőleg azért a „lakóit” említi, mert több gyarmatvárossal is rendelkeztek. (Karthágó is az ő gyarmatvárosuk volt.) Asszírja eredeti neve Assur (itt is ez szerepelt), de egyes bibliakutatók úgy vélik, itt nem feltétlenül az asszír birodalomról van szó, hanem Szíriáról, amelyet ez idő tájt olykor ugyanúgy neveztek a bibliai Lót nyújtva Lót fiainak” kifejezés a bibliai Lót leszármazottainak tartott két keleti szomszédos országra, Moábra és Ammonra vonatkozik. (Vesd össze Mózes I. könyve, 19. fejezet 36–38. vers.)

Ezután a költő felsorolja az izraeli győzelmeket, amikor Isten megsegítette választott népét ellenségeivel szemben. Midján felett Gideon vezetésével arattak győzelmet (Bírák könyve, 7–8. fejezet). Debóra és Bárak győzte le Sziszserát, aki Hacor városának híres hadvezére (Bírák könyve, 4–5. fejezet), Javin pedig a város királya volt (ugyanott, 4. fejezet 2. vers). Ezzel az eseménnyel kapcsolatban említi a Biblia Kison patakját, amely a Tábor-hegyről kiindulva a Földközi-tengerbe ömlik (ugyanott, 4. fejezet 5. vers és 5. fejezet 21. vers). Én-Dór nevét ugyan nem említi a Bírák könyve, de minden bizonyonyal ugyanehhez az eseményhez kötődik, mert a Zezeel völgyében, a Tábor-hegy közelében található (vesd össze Józsva könyve, 17. fejezet 11. vers). Örív és Zeév Midján vezérei voltak, akiket Efrájim harcossai öltek meg Gideon idején (Bírák könyve, 7. fejezet 28. vers), Zeváh és Calmuna pedig Midján királyai, akikkel Gideon végzett (ugyanott, 8. fejezet 21. vers).

A szerző az ellenség megsemmisítésére kéri Istent, költői hasonlatokkal: „tedd olyanná őket, mint az ördögsekkér, mint a pelyva a forgószéllal szemben”. Az ördögsekkér (héberül *galgal*, a szó „kerék” jelentéssel is bír) olyan vény, amelyet a szél egykönnyen felkap, és kénye-kedve szerint hordja szét a mezőn. Jesája könyve is példázatként említi (17. fejezet 13. vers). (Mellesleg Petőfi versében is szerepel.) Ennek ellenére Károli Gáspár porfelhőnek, Singer Leó forgatagnak, többen pedig érthetetlenül bogáncsnak fordítják. A zsoltár végül azzal a kívánsággal fejeződik be, hogy még a támadók is kénytelenek legyenek elismerni az Örökkévaló mindenekfeletti egyeduralmát és tisztelgetését: „egyedül vagy a Legfelsőbb az egész földön”.

Raj Tamás

PREMIER A GOLDMARK SZÍNHÁZTEREMBEN

Bp. VII. Wesselényi u. 7. 2009. augusztus 23. 19^h

EGRİ MÁRTA és SZÉKHELYI JÓZSEF bemutatja **H O H M E C**

avagy
a MÁNÁSOK
címmű komédiákat.

Szerző: H. Barta Lajos drámaíró

A komédiák:

1. Fagyaltmérgezők (Botrány a cukrászdai bevételért)
2. Lelkesítő por (A feltaláló és a takarítónő esete)
3. Levelezők (A házaspár csak levelekkel beszél)

Jegyek a jelentős érdeklődésre való tekintettel már elővételben, 1500 forintos egységáron kaphatók.

Bp. VII. Síp utca 12. Jegyiroda
Telefon: 413-5531

Valamikor Vallási Vezetőink Voltak

GIORA SHARON

„Rabbimúzeum” – gyerekszemmel

Hochberger László

Az ORZSE folyosóit járva megálllok a régi tablók mellett. Ismerős és kevésbé ismerős nevek, arcok sorakoznak rajtuk. Az egyikén a végzetek között több ismerős név és arc: *Gleichmann Emil, Friedländer Béla* (van-e, ki e nevet nem ismeri?) és... *Hochberger László*. A tanárok közt ott van dr. *Scheiber Sándor*, dr. *Róth Ernő*, dr. *Benoschofsky Imre*, dr. *Komlós Ottó*.

Emlékezetem gyors szárnyakon repül... 1957. január... Nyolcéves vagyok, Kaposvárról Pestre költözünk, apám a lágymányosi körzet kántori állását kapja... Szombat délelőtt... Dr. Komlós Ottó főrabbi és *Vándor Jenő* főkántor még jelen van, de már útra készen. Izraelbe mennek. A funkciókat az újak végzik, akik a helyüket majd átveszik. Alacsony termetű, jól öltözött, nyenes éveiben járó, kellemes modorú férfi lép a szószékre. A heti szidráról beszél, Jitró szakaszáról, melyben a Tízparancsolatot olvassuk fel. A színáji kinyilatkoztatás lélekemelő momentumát elevenítik fel szavai.

Istentisztelet után beszélgetnek a távozók és az érkezők, bemutatkoznak egymásnak azok, akik még nem találkoztak. Az alacsony, kedves rabbi mosolyogva fordul Apámhoz, és Komlósról, Vándorra mutatva így szól: ők együtt jönnek, mi együtt jövünk. Illedelmesen bemutatkozom, és igyekszem máris megtanulni a nevét. Eddig csak egy „rabbi bácsit” ismerem közelről: kaposvári gyermekkorom tanuját, első héber betűim, szavaim oktatóját, aki a születésem óta ismert: dr. *Krausz Henriket*. És még egy „rabbi bácsim” volt kisgyermekkoromban: dr. *Schweitzer József* akkori pécsi főrabbi, aki gyakran látogatott Kaposvárra, és hozzánk, a templomudvaron játszadozó gyerekekhez mindig volt néhány kedves szava.

Márciusban már elfoglalják állásukat az újak. Az első vasárnap talmodtóra. A mi új rabbi bácsink érdekesen magyaráz, szeméi simogatják a gyerekeket. Kedves, néha vic-

tásaiban pedig mindig ott bujkált a mosoly. Kivételt csak a mázskir-ímák alkalmával elmondott prédikációi képeztek. Beszéde közben szinte úrra átélte a borzalmakat, melyeken ő maga és szerettei keresztülmentek, átélte a félelmet és a marcangoló fájdalmat. Hangja szinte sírt, amikor erről beszélt. Örökre torokszorító emlékem marad, amikor egy mázskir-beszédet mondva egyre sápadtabb lett, majd elhallgatott, megtántorodott... utánakaptak, de már összeesett. Mentőt kellett hívni. Szerencsére percekkel később jobban lett. Pihenést parancsolt neki az orvos, de másnap már ismét dolgozott, oktató. Számára az volt a pihenés, minden idegszálával rabbi volt.

Gyakran hívott meg egy-két gyereket magához szombati ebédre. A Király utcában laktak. Felesége, a mindenkire mindig kedves és szívélyes Ilonka néni páratlanul finom sábeszi ételkülönlegességekkel várt bennünket. Mellette a konyhában szorgoskodott egy idős, hófehér hajú, fejkendő, alacsony néni, Laci bácsi édesanyja. Aki a Jiddise máme című dal szövegét írta, minden biznnyal ismerte őt. Olyan volt: az igazi zsidó anya, akinek jelenléte fényt varázsol a házba.

Apám kicsiny gyerekkórust szervezett a péntek esti istentiszteletekre. Az orgona mellett álltunk, *Kármán György* z. játszott, majd miután őt áthelyezték a Frankel Leó úti templomba, feladatát húga, Julika vette át. Négy-öt fiú, mi voltunk a kórus, mellettem állt és énekelt *Kálmán Kálmán*, a Dohány utcai templom mai elnöke. Különleges neve miatt Laci bácsi őt „*dupla Kálmán*”-nak hívta.

Egy idő után a hitközségi vezetés áthelyezte Laci bácsit a kispesti körzetbe, majd onnan a Hunyadi téri zsinagógába. Ennek ellenére gyakran találkoztunk. Édesapámmal sokszor funkcionáltak együtt, ha tette, Apámat kérte fel egy-egy temetés, esküvő vagy mártírünnepség kántori teendőire. Gyakran mentem Apámmal énekelni, ilyenkor én is egyúttal „funkcionáltam” Laci bácsival.

A bár micvát a Hősök templomában tartottuk. Laci bácsi eljött, és a közvetlenül az én felhívásomat megelőző söviit, vagyis a hetedik felhívást kérte magának. Szinte fizikailag érzem ma is, ahogy a tórából való rövid olvasásom alatt kezét a vállamra tette. Szeretet és áldás volt ebben a mozdulatban.

1964-ben Izraelbe vándoroltam, és tizennyolc évig nem jártam Magyarországon. Első hazalátogatásomkor felkerestem őt, és máris kifejezte óhaját, hogy templomában egy péntek este imádkozzam elő. Boldogan tettem eleget a meghívásnak, és ekkor már valóban kántori minőségben működhettem vele.

Szeretetteljes szavaiban mindig ott bujkált a humor. Mosolygott és mosolyt fakasztott. Alacsony termete miatt sok ugratásnak volt kitéve, de ezen soha nem bántódott meg, sőt...

fejlett humorérzékének ékes bizonyítéka volt, hogy ő maga tréfált ezzel a legtöbbet, hiszen közismert volt az a mondás is, hogy ő tulajdonképpen félzsidó – vagyis egy FÉL ZSIDÓ. Szállóje lett sok „bemondása”, senki sem tudott úgy héber szavakat magyarul, magyar szavakat pedig héberül ragozni, mint ő.

Szerettem, tiszteltem Laci bácsit. Halálhíre mélyen megrendített. Ahogy múlnak az évek, egyre gyakrabban gondolok az elmúlásra, a földi élet utáni létre, vagy ha úgy tesszük, a másvilágra.

Nem fizikai, hanem lelki értelemben hiszek az öröklétben, és tudom, hogy Laci bácsi ott is, most is tanít. Keresi és megtalálja azokat, akiknek szükségük van rá. Mosolyog és mosolyt fakaszt... és ki tudja, melyik magyar szónak találja meg a héber ragozási módját. Nem simán csak úgy köszön, hogy „Köszöntlek benneteket”, hanem azt mondja: **ÜDVÖZLACHEM.**

Áldás nélkül

Engem nem áldott meg az Apám
Kipával a fején soha,
Nem áldott meg az Apám,
Kipája elrepült,
Kering a Szináj fölött
Reménytelenül.
Terv nélkül, tévedésből, véletlenül
Születtem.
Nem áldott meg az Apám,
Szeretett.
Feltétel nélkül,
Vakon,
Nevetve, szabadon,
Térdre omlott az Úr előtt,
Mormolt hálaimát az Apám
Kipa nélkül
A Szináj tövében
megszülettem,

Értelmet nyert léte,
Soha nem volt énje
Fényre derült.
Fölsírtam,
A hegy rám borult.
Lapoztam a törvényt,
Elfeledtem, hogy
Kint vár az Apám
A hegy tövében.
Ő fölnézett az égre, várt,
Kipája végre szépen
A fejére szállt.
Megnyílt az út,
kiléptem,
Azóta megyek
És tudom
Hogy nem érek oda
A Szináj hegyének tövébe
SOHA

Sándor Judit

Külföldi kitekintő

• *Luiz Inácio Lula* brazil elnök, *José Gomes* egészségügyi miniszter, *Jack Terpins*, a Latin-amerikai Zsidó Kongresszus elnöke, a helyi közélet és a különböző egyházak képviselői is megjelentek a São Paulóban működő Albert Einstein Zsidó Kórház új szárnyának felavatása alkalmából rendezett ünnepségen. Az intézmény kapacitása 485-ről 700-ra nőtt a most létesült blokkal. *Claudio Lottenberg*, a braziliai izraeliták konföderációjának (CONIB), valamint a kórház alapítványának az elnöke hangsúlyozta, hogy „a fejlesztés fontos állomást jelent a szolgáltatások és a minőség javításában”. A tervek között szerepel „szociális célokra fordítható további források biztosítása” és hatékony segítségnyújtás „a brazil lakosság egyre nagyobb része egészségének megőrzéséhez”. Lula elnök szerint „az új létesítmény példája annak, amit a zsidó közösség nyújt a világnak”. A 180 millió lakosú országban a zsidók száma mintegy százezer, akik közül hatvanezren élnek São Paulóban.

• *Simon Peresz* a közelmúltban látogatást tett Azerbajdzsánban és Kazahsztánban. Először történt, hogy az izraeli államfő felkereste a többségében muzulmán lakosságú két országot. Vallási tolerancia jellemzi a régiót, ahol a zsidók évszázadok óta békében élnek szomszédaikkal. A látogatás

jelentőségét növeli, hogy Izrael állam stratégiai partnerének tekinti Azerbajdzsánt. Három miniszter és ötven üzletember volt Peresz kíséretében, aki tárgyalásokat folytatott *Ilham Alijev* azeri államfővel és más vezetőkkel.

Az elnök a kazah fővárosban, Asztanában tiszteletbeli vendégként részt vett a Hagymányos Világvallások Képviselőinek III. Kongresszusán, amelyen nyolcvan vallási és politikai vezető jelent meg. Izraeli részről *Jona Metzger* askenázi és *Slomo Amar* szefárd főrabbi volt jelen a tanácskozáson. A delegáció érkezésekor az irániak elhagyták az üléstermet, amit – az arab államokat is beleértve – egyetlen küldöttség sem követett. Simon Peresz Asztanában felkereste Közép-Ázsia legnagyobb zsinagógáját, a Bét Ráchel templomot, ahol *Alexander Mackevich*, az Euro-ázsiai Zsidó Kongresszus elnöke üdvözölte. Azerbajdzsánban mintegy 20 000, Kazahsztánban 12 000 zsidó él.

• Az ukrainai Szevasztopolban megemlékezést tartottak a náci vérengzés 67. évfordulójáról, amelyen a helyi vezetők mellett a belorusz és az örmény kulturális szervezetek képviselői is megjelentek. A fekete-tengeri kikötővárosban a megszállók 1942-ben 4200 személyt gyilkoltak meg, akiknek többsége zsidó volt. *Borisz Gelman*, a helyi hitközség elnöke beszédében hangsúlyozta, hogy „nemcsak az áldozatok között voltak zsidók. A Vörös Hadsereg soraiban mintegy 500 000 hittestvérünk harcolt, akik közül 260 000 hősi halált halt”. Tudósítók szerint a városban lévő holokauszt-emlékművet szélsőséges csoportok rendszeresen meggyalázzák.

• A JTA amerikai zsidó hírügynökség ismertette az izraeli kábítószer-ellenes hivatalnak a tiltott szer fogyasztására vonatkozó tájékoztatóját. A hatóságok szerint mintegy 320 000 drogfogyasztó van az országban. A 12–18 éves korosztályhoz tartozók száma 60 000 fő, ami a fiatalok tíz százalékát jelenti. *Jichak Aharonovich* izraeli belbiztonsági miniszter a Kneszet illetékes bizottsága előtt tartott beszámolójában közölte, hogy a különböző kábítószer fogyasztásának éves átlaga 12,5 tonna. Az „árut” főleg Libanon felől csempézik be az országba.

kovács

ÖNVALLOMÁS

„Három dolog van, amit életem során mindenkor betartottam, és a jövőben is be kívánok tartani: Istenbe vetett hit, a zsidóság iránti hűség és az emberek iránti szeretet.”

Részlet Hochberger László 1989-ben, a 75. születésnapja alkalmából, két évvel a halála előtt rendezett ünnepségen elmondott beszédéből.

ces módon oktat, hangját soha nem emeli fel. Ki ez a tanító, akiből így sugárzik a szeretet, az elhivatottság?

Elmondták róla, hogy a felszabadulás után az árvaház lakóit oktatta, nevelte. Kiirtott családok megmaradt gyermekeinek riadt tekintetét, rettegő lelkét igyekezett megnyugtatni, a keserű, fájdalmas arcvonások közé mosolyt csempészni. Maga is megjárta a poklot, de gondolatai, törődő gondoskodása, vigasztaló szavai az árvákat, az elhagyottakat illették. Ebből nyert vigasztalást ő maga is.

Hétről hétre hallgattam, élveztem, szerettem szavait, a szószékéről elhangzókat éppúgy, mint azokat, melyeket privát emberként mondott. Privát emberként? Soha nem láttam olyanok. Laci bácsi a nap huszonegy órájában rabbi volt. Megjelenésében, szavaiban, tanításaiban, az öröm és a bánat óraiban egyaránt. Mindig sötét öltönyt, makulátlanul tiszta hófehér inget, nyakkendő és kalapot viselt, kellemes férfikölni illata áradt róla. Tréfás megjegyzéseiben is mindig volt némi tanítás, taní-

Az alef-bét titkai (Pilichowski festménye)

„15 éves korom óta velem él a holokauszt”

Beszélgetés Gordon Gáborral

Arany Érdemkereszt (jobbra Gordon Gábor)

– 1974-ben születtem Budapesten, akkor még a VII. kerületben laktunk, de később átköltöztünk a XVI.-ba, Rákossztemi-hállyra. Van egy 2 évvel fiatalabb öcsém. Nem voltunk vallásosak, de zsidóságnak mindig is felvállaltuk. A holokauszt után két részre, táborra szakadt a család: míg anyukám szülei nagyot „csalódtak” a Teremtőben, az apai rokonság változatlanul kitarított mellette és hitt benne. Ez örök vita volt a családban, például az, hogy legyen-e templomi esküvőjük a szüleimnek. De mindig a vallásos érvelés győzött. Édesapám családja vidékről, Tiszafüredről jött, és nagyon hívő emberek voltak. A holokauszt után az öt felnevelő nagyanyámat leszámítva mindenki kiment Izraelbe és Kanadába – nyilatkozta lapunknak Gordon Gábor, az Élet Menete főszerzője. A mindig mosolygós, jó kedélyű, mackós testalkatú fiatalember munkatársával és a rengeteg önkéntessel évek óta társadalmi munkában szervezi a sok energiát és odafigyelést igénylő többzres rendezvényt és más, holokausztal kapcsolatos emlékműsorokat. Sok száz önkéntes, zsidók és nem zsidók egyaránt, segíti a nemes feladatot. *Szólyom László*, a Magyar Köztársaság elnöke 2009. március 15-e alkalmával a Magyar Köztársasági Érdemrend Arany Érdemkereszt kitüntetést adományozta Gábornak.

– *Sosem gondolkozott azon, hogy követve rokonai példáját, külföldön kezd új életet? Hiszen a magyar viszonyokba képest mindkét ország nagy csábítást jelenthetett.*

– Dehogyan nem, még apukámnak is eszébe jutott annak idején, innen is jött a Gordon név. Eredetileg Weisz volt, de ebből sok konfliktusa származott a katonaság alatt, így megváltoztatta a nevét. Édesanyámmal való házasságkötésük után rögtön ki akartak települni Kanadába, de aztán mégis maradtak. Apukám elektrotechnikai mérnök, ma már nyugdíjas, a máj anyukám női fodrász, és mind a mai napig dolgozik. Persze csak az unokázás mellett.

– *Mennyire voltak hatással pályaválasztására?*

– Abszolút más utat választottam. Sokáig versenyszerűen sportoltam, birkóztam a BVSC-ben, egy ideig tagja voltam az ifjúsági válogatottnak is, és számos, ma már jól ismert birkózó (Majros Pisti, Bárdosi Sanyi) jó barátom azóta is. A sportvilágban is tudták rólam, hogy zsidó vagyok, felvállaltam ezt és ok elfo-

gadták. Volt, akit még a zsinagógába is elvittem, hogy lássa, milyen nálunk egy istentisztelet.

– *Mit szóltak az új élményhez?*

– Eljöttek, megnézték, „Aha”, aztán ennyi!

– *Mikor szembesült először azzal, hogy zsidó?*

– Mint mondtam, ez nálunk a családon belül mindig téma volt és természetesen dolog. A nagyünnepet mindig meg is tartottuk, de mivel a XVI. kerületben zsidónak lenni, zsinagógát látogatni szinte lehetetlen volt, ezért a Bethlen téri templomba mentünk, mert a nagymamám, aki a VII. kerületben lakott, oda járt heti rendszerességgel, és a szüleim templomi esküvője is ott volt 1971-ben. A lakótelepen és az iskolában szerintem mindenki tudta rólam, hogy zsidók vagyunk, ez nem volt titok, de akkoriban téma sem. Az ünnepek közül a jom kippur is mindig megtartottuk, ami számomra jó étvágyú emberként nagy kihívás volt.

– *Hogyan lett birkózó?*

– Először a BVSC-ben vízilabdáztam, majd közel 10 évig birkóztam. Hétfőtől péntekig napi egy edzés, hétvégén pedig napi kettő. Míg más gyerekek várták az iskolai szünetet, én nem lelkesedtem érte annyira, mivel nyáron edzőtáborba kellett mennünk. Jugoszláviától kezdve Sziáíliáig sok helyet megjártunk. A Csömöri úti általános iskolában egy szintén az egyesületben tevékenykedő barátom apukája fedezett fel és ajánlott be. Már akkor is jól megtermett, erős gyerek voltam, köszönhetően vízilabdás múltamnak. Nagyon fárasztó időszak volt, szívesen lógtam volna a többiekkel, de azért élveztem is.

Sportkarrieremnek izraeli utazásom miatt szakadt vége, egy ulpánba mentem ki tanulni, és természetesen dolgozni is kellett. Jól ment a héber, és mind a mai napig meg tudom magamat érteni. Szinte mindent el tudok magyarázni héberül, viszont ha hozzám beszél egy izraeli folyamatosan, csak az egyes szavakból tudom összerakni, hogy mire gondolhat. Ez furcsa, mert általában fordítva szokott lenni.

– *Honnan jött az ulpán gondolata?*

– Szarvasról. Ott ismertem meg a feleségemet is, sőt, ha jól tudom, akkor később a miénk lett az első „Szarvas-bébi”, az első gyerek, aki a nyári táborban kötődött szerelmemből született. A Szochnunon keresztül jutottam ki Izraelbe, ahol az ulpán mellett dolgoznom kellett volna. Azonban – tekintettel BVSC-s sportkarri-

eremre – felajánlották, hogy a munkát kiváltandó birkózhatok is, a kinti sportegyetemen. Ez így is történt, két napig. Elmentem edzésre, és hamar kiderült, hogy én ott csak 200-300. lehetnék a mezőnyben. Feltörölték velem a sportcsarnokot.

– *Jó kemény gyerekek lehetettek...*

– Azok! Orosz bajtársaim voltak, és esélyt sem láttam, hogy sportkarrierem fussak be. A harmadik nap visszamentem a kibucba, és indultam a többiekkel hajnal kettőkor tehenet fejni, datolyát szedni.

– *Megfordult a fejében, hogy kint marad?*

– Nagyon sokat gondolkoztam rajta, de túl kemény az élet kint. Nyaralni, rokonokat látogatni szívesen megyek, de nem biztos, hogy élni tudnék ott. Nagyon nehéz ország, és irigylem és becsülöm, aki meg tud élni benne. Izrael a világ legszuperebb országa, és úgy érzem, hogy otthon vagyok ott.

– *Milyen iskolákat végzett?*

– Mint említettem, a XVI. kerületi Csömöri úti általános iskolában kezdtem, majd szüleim nyagatására (fiam, legyen egy jó szakma a kezében) a Bánki Donát szakmunkás iskolában mint karosszerialakatos végzettem, de mivel pontosan éreztem, hogy pályát tévesztettem, és a műhelymunka nem igazán az én világom, ezért a Gundel Károly Vendéglátó-ipari Szakközépiskolában folytattam, ahol leérettségiztem, majd később jött a Zsidó Egyetemen a liturgiátörténet szak, ahol diplomáztam.

– *Honnan jött a Gundel?*

– Mivel én is és az emberek többsége is nagyon szeretünk enni, ezért gondoltam, hogy hátha egyszer lesz egy jó vendéglője a családnak, amit én fogok vezetni, a szüleim meg nyugdíjas éveik alatt majd segédkeznek nekem és az öcsémnek. Nagyival nagyon sokat jártunk a Kádár étterembe, és már akkor mondtam, hogy egyszer egy ilyen szuper kis éttermem lesz nekem is! Csak a sötétből indultam ki persze, nem gondoltam bele, hogy ez még mivel jár. A sors úgy hozta, hogy egyetlen egy percet sem dolgoztam sem mint karosszerialakatos, sem mint vendéglátós, de szép évek voltak ezek is! Ja és még zöldszemes is voltam, ha jól emlékszem, két hónapig!

Szilágyi Iván Péter

A teljes cikk a honlapon (www.mazsahis.hu) olvasható.

ZSIDÓSÁG RÉGI TOLLAL

Lapozgatás egykori zsidó újságokban

Mottó:

„Uram, valami nagy oka lehetett annak: ki a Tórád adta, nem könyörült Uram –, valami nagy oka lehetett annak.”
Mezei András: Jámborok kórusa

Az éledő antiszemitizmus volt 1919–20 telének, tavaszának legfélelmetesebb tanulsága. A haza építésében, a gazdasági életben, a kultúra, a tudomány, a művészet különböző területein élre törő századforduló Magyarország iskolapéldája volt a zsidó tudás, szorgalom és intelligencia teremtő erejének. Budapest Európa egyik legfejlettebb fővárosának rangjára emelkedett, és ebben nem kis szerepe volt annak a lelkes populációnak, mely az 1867: XVII. tc., az ún. emancipációs törvény által az Osztrák–Magyar Monarchia büszke, szabad és egyenjogú népcsoportjává, felekezetté vált.

A zsidóság a háború viharában is kimutatta hazaszeretétét és szolidaritását a magyarság iránt a frontokon, a lövészárkokban, a nélkülözésekben. Családjaiban ugyanúgy sok volt a hadiözvegy és a hadiárva, mint más családokban, és ugyanúgy akadtak közöttük kitüntetettek szép számmal, különféle vitészégi érmeik, kis- és nagykereszek tulajdonosai, mint a nem zsidók között. Most mégis dermedten figyelték, miként fenekednek ellenük a miatt a százharminchérem nap miatt, mely Magyar Tanácsköztársaság néven vonult be a történelembe, és melynek vezetői és hangadói között a magyarországi zsidóság számarányához képest ugyan elenyészően csekély, de a kommunista uralom vezetőségéhez képest sajnálatos módon szembetűnően sok zsidó származású személy volt.

A Hagyomány című zsidó folyóirat 1920. május 3-i számának „A mi igazunk történelmi dokumentuma” című szerkesztői cikkében az író elemzi Singer Leó várpalotai főrabbi templomi beszédét, melyet a „Károlyi uralom fénykorában”, 1918. december 28-án mondott, és melyet a lap 1919. január 1-jén teljes terjedelmében közölt, mellékelve a szerző levelét, mely szerint a beszédet abból az alkalmából tartotta, „hogy a szociáldemokrata párt egy küldötte az előző vasárnapon a várospiacon nyílt nagygyűlésen támadta a zsidókat, sőt a zsidó papokat is, amiért a régi rendszer hívei, sőt, nem áttalották a templomukat is beszennyezni azzal, hogy a szószékéről is agitálnak az új rendszer ellen”.

„Lapunk ezen száma – folytatja a cikk – tehát történelmi dokumentuma a zsidóság hűségének és becsületességének. (...) Közöljük a beszéd idevágó részét, cífolatú a még mindig felhangzó vádnak, mintha a zsidóságnak része, a zsidóságnak érdeke lett volna a régi rendszer aláadásában és megbuktatásában. Cífolatú annak a hazug rágalomnak, hogy mi kívántuk, hogy mi hoztuk a Károlyi szocializmusát, és vele a bolsevizmust. Bizonyítékul annak, hogy nem mi voltunk a forradalmárok, nem mi voltunk a hazaárulók. Tanúságul annak, hogy nem mi voltunk az esküszegők, a királypizkolók, de mi voltunk az országban a hűségesek.

Lássa meg tehát a magyar nép a zsidóság igazát ma, ha nem látta akkor...” – olvashatjuk a Hagyomány 1920. május 3-i számában a „Mi igazunk történelmi dokumentuma” című szerkesztői cikk bevezetőjében.

A legendás múltba nyúl vissza a szerző, a Tórából merít, Jákob ősatyánkra emlékezik, aki lement Egyiptomba, ahol fia, József naggyá lett, de a fáraók elfelejtkeztek arról, hogy megmentette Egyiptomot, és a fiúk fiainak már csak a szervenés, a rabszolgasors jutott. Mert a hála nem a fáraók igazsága, de a Tóráé igen, mely az Örökkévaló iránti hálára tanítja gyermekeit. Híres beszédében Salamon királyra emlékezik a főrabbi, aki így vélekedett: aki pálcáját kéméli, gyűlöli a fiát, de aki szereti, az meg is fenýíti. Így tett a Mindenható is népével, amikor az első gólusza, a szolgaság házába, Egyiptomba elvezette. Mert a három legnagyobb ajándékot, a Tóra igazságát, az ősi haza földjét és a túlvilági üdvösséget csak szenvedések árán birtokolhatjuk – mutatott rá beszéde elején Singer Leó, majd Eszter rabba szólását idézte: „Ha a kő esik a korsóra, jaj a korsónak, ha a kő esik a kőre, jaj a korsónak, akár így, akár úgy, jaj a korsónak.” Azért voltak a zsidók mindig a fennálló rendszer hívei, mert ennek erőszakát már kiismerték, megszokták, és nem egyszer már a védekezés eszközeit is megtalálták. „A rendszerek összedőlését a zsidóság nyógi” – mondta Singer Leó várpalotai főrabbi 1918. december 28-án. Mások lesznek az új rendszer eszközei, fegyverei, céljai a zsidósággal szemben, „csak egyben egyeznek meg valamennyien, hogy Józsefnek, Izrael sarjának érdemeit elismerni egyik sem akarja”. Baj, ha a zsidó ember hű marad a régi rendszerhez, de az is baj, ha átpártol az újhoz.

A zsidó pap, a rabbi a Tóra igazságát hirdeti, az pedig tiltja a hálátlanságot.

„Nem engedjük magunkat ellenforradalmároknak bélyegezni – emelte fel szavát a főrabbi – azért, mert akarunk hálátlannak lenni a régi uralom királyának megdicsőült emléke iránt. Mátyás óta Ferenc József volt a legigazságosabb velünk. A zsidóság nem állhat oda piaci zsivajban ócsárolni és bemocskolni sárral és piszokkal annak a nevért, akinek láttára előbb még hálaimára nyíltak ajkai.” De nem engedjük magunkon száradni azt sem, hogy nem érintenének meg bennünket a szociális lét igazságai. A mi Tóránk mondta ki először, hogy egyenlő jogai legyenek az idegeneknek, hogy jogegyenlőség kell, hogy a termőföld a nemzet vagyona legyen, hogy a nép ne szegényedjen el, hogy a gazda aratásor részt hagyjon a szegényeknek, hogy a földet minden hetedik évben pihentessük, mert ez a jövő záloga...

Fischer Fülöp sárospataki főrabbi egy 1899-ben történt esetet elevenít fel, és egy akkor megírt újságcikket idéz a zsidóság hűségének és becsületességének bizonyítására. Az 1899-ben íródott cikk címe: „Jesiva és Talmud, válasz egy keresztény teológiai tanárnak a „.....i talimudiskola és rabbi ellen intézett támadásaira”. Többek között ezt írja: „S én, mint hithű orthodox zsidó, ki egész életének idejét és feladatát abban leli, hogy szeretettel és ragaszkodással teljesítsen vallásának Istenfelelmet, szeretetet, erkölcsöt, erényt, igazságot, türelmességet tanító és megkövetelő tanait, én még akkor is köteles volnék hűséggel viselkedni szülőországom iránt, ha az mostoha volna hozzám, népemhez, vallásomhoz. Mennyivel forróbban, odaadóbban kell hazámon csüngenem, mennyivel forróbban kell a hazaszeretet szent szózatára hallgatnom, hogyha az a hon édesanyja törekszik lenni, ki gyermekeit egyforma szeretettel öleli keblére. (...) Mint kell nekem éppen, mint őseink emlékeit szentül tartó zsidónak, szeretettel csüngnöm a magyar hazán, azon az országban, mely a középkori Európában, mint sziget a hullámzó tenger közepette az egyetlen volt Európa országai között, melynek fényes címerét ártatlanul legyilkolt zsidók vére nem éktelenítette el, mely ország azilum vala zsidói számára akkor, midőn Európa többi népei, melyek pedig Magyarországra, mint elmaradott, barbár, fél-Ázsiára szeretnek tekinteni, tengernyi zsidó vért ontottak ki ártatlanul. Oh, e hon szeretetet érdemel tőlünk, zsidóktól, e hon szeretni fogom szívem legvégső dobbanásáig! S mostan, midőn még rózsás ifjúkor tavaszis korszakjára fonódik homlokunk köre, megfogadom, hogy midőn fehér szemfödél fog borulni rám, és lelkem Isten trónja előtt fog megjelenni, akkor ott Isten trónszámolya előtt is ez leend szent forrásom: Mennyei Atyám, őseimnek Istene, te, ki kiváltszattal bennünket, Jákob ivadékaik, hogy szent nevednek hirdetői, »papi birodalom és szent nép« legyünk! Te, ki közölünk választád ki szent prófétaidat, dalnokaidat, kiknek szent szavai és énekei bejárták, beharsogták széles e nagyvilágot, hitet és erkölcsöt plántáltak és plántálnak a népek kebelébe. Te, oh Atyánk! Aldd meg a magyar népet, mivelhogy országá védőbástya, sziklavár volt üldözöttesek rémes korszakaiban Jákob sarjai számára, melyen megtörték az emberi kebel legtrótabb indulatai: a gyűlölet és vallási fanatizmus vést hozó hullámai.”

Íme, a magyar zsidóság hazaszeretete. Valószínűleg ugyanígy éreztek akkor is, amikor magyar közreműködéssel marhavagonokba zsúfolták őket, és elindították a haláltáborok felé...

Magén István

PÁLYÁZATOK

Pályázati felhívás zsidó ifjúsági szervezetek működési támogatására

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát zsidó ifjúsági szervezetek részére működési költségeik támogatására. A pályázaton részt vehet minden olyan ifjúsági szervezet, mely tagja a Magyar Zsidó Kongresszusnak.

A **3 millió forintos** alpból a Magyar Zsidó Kongresszus Sport- és Ifjúsági Bizottsága ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Beadási határidő: 2009. szeptember 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „működés” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csatolt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

Pályázati felhívás zsidó ifjúsági szervezetek vallási programjai támogatására

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát zsidó ifjúsági szervezetek részére zsidó vallási élettel kapcsolatos programjait támogatására. A pályázaton részt vehet minden olyan ifjúsági szervezet, mely tagja a Magyar Zsidó Kongresszusnak.

Az **5 millió forintos** alpból a Mazsihisz Ifjúsági Csoportja ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Beadási határidő: 2009. szeptember 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „vallási projekt” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csatolt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

Pályázati felhívás sporttevékenység támogatására

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát zsidó szervezetek részére sporttevékenységeik és sportrendezvényeik támogatására.

A **3 millió forintos** alpból a Magyar Zsidó Kongresszus Sport- és Ifjúsági Bizottsága ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Az egyes pályázatok maximális támogatási összege: 500 ezer forint.

Beadási határidő: 2009. szeptember 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „sport” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csatolt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

Pályázati felhívás üdülési, táborozási tevékenység támogatására

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát zsidó szervezetek részére üdülési, táborozási, kirándulási programok lebonyolításának támogatására.

A **2 millió forintos** alpból a Pályázati Kuratórium ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Az egyes pályázatok maximális támogatási összege: 500 ezer forint.

Beadási határidő: 2009. szeptem-

ber 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „üdülés” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csatolt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

Pályázati felhívás könyv és egyéb nyomtatott termék kiadásának támogatására

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát magánszemélyek és szervezetek részére könyv és egyéb nyomtatott termék kiadásának támogatására.

A **3 millió forintos** alpból a Magyar Zsidó Kongresszus Kulturális Bizottsága ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Az egyes pályázatok maximális támogatási összege: 500 ezer forint.

Beadási határidő: 2009. szeptember 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „könyv” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csatolt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

Pályázati felhívás zsidó vallási könyv és egyéb nyomtatott termék kiadásának támogatására

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát hitközségek és körzetek részére zsidó vallási könyv és egyéb nyomtatott termék kiadásának támogatására.

A **3 millió forintos** alpból a Pályázati Kuratórium ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Az egyes pályázatok maximális támogatási összege: 500 ezer forint.

Beadási határidő: 2009. szeptember 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „vallási könyv” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csatolt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

Pályázati felhívás vallási célú rendezvények, összejövetelek szervezésének támogatására, tárgyi eszközök beszerzése, meglévő eszközök javítása tárgyában

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát hitközségek és körzetek részére. Pályázni lehet vallási célú rendezvények, összejövetelek szervezésére, valamint tárgyi eszközök beszerzésére, a meglévő eszközök javítására, karbantartására, kibővítésére.

A **7 millió forintos** alpból a Pályázati Kuratórium ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Az egyes pályázatok maximális támogatási összege: 500 ezer forint.

Beadási határidő: 2009. szeptember 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „rendezvény” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csa-

toltt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

Pályázati felhívás internetes honlapok megvalósítására, továbbfejlesztésére

A **Mazsihisz** meghirdeti 2009. évi pályázatát zsidó szervezetek részére honlap megvalósítására, továbbfejlesztésére.

A **2 millió forintos** alpból a Pályázati Kuratórium ajánlása alapján a Mazsihisz vezetésének döntése után részesülnek a támogatottak.

Az egyes pályázatok maximális támogatási összege: 500 ezer forint.

Beadási határidő: 2009. szeptember 15. A pályázatot pályázati adatlap kitöltésével kell elkészíteni, amely a Mazsihisz honlapjáról tölthető le (<http://www.mazsihisz.com>). A pályázatot elektronikus úton a palyazat@mazsihisz.com e-mail címre, „honlap” tárgymegjelöléssel, ékezet nélküli fájl névvel ellátott, csatolt Word, ill. Excel dokumentumban, valamint 1 példányban kinyomtatva postai úton (1075 Bp., Síp u. 12., Mazsihisz Számvitel) kell eljuttatni.

A nyertes pályázók a támogatási szerződés aláírása után juthatnak a támogatáshoz.

A támogatást a szerződés aláírása után egy évig lehet igénybe venni.

A támogatás módja: utófinanszírozás. A pályázók már felmerült költségeiket számla, valamint bankkivonatok hitelesített fénymásolatainak beküldésével igazolhatják.

Kérésre magánszemélyek esetén az elnyert támogatás 25%-át előlegként felvéve kezdhető meg a támogatott projekt megvalósítása. A további összegek az előleggel történő elszámolás után folyósíthatók.

A támogatások bruttó módon értelmezendők, a le nem vonható forgalmi adót, valamint személyi jellegű költségek esetén a felmerülő kifizetői adókat, járulékokat is tartalmaznak. Alaki követelmény:

- Elektronikus úton és 1 példányban papír alapon határidőre beküldött, maximum 3 oldalas gépelt projektterv
- Tárgy megjelölése
- Részletes költségvetés
- Kitélt adatlap

Beadási határidő: 2009. szeptember 15.

A bírálatok várható időpontja: 2009. november 30.

Tájékoztató és adatlapot a Mazsihisz honlapról lehet letölteni (www.mazsihisz.com).

Egy-egy pályázó több pályázatot is beadhat. A pályázatban kérjük, tüntessék fel:

- a saját forrás nagyságát,
- milyen más szervezettől igényeltek (nyertek el) támogatást a pályázatban megjelölt célra,
- a megvalósítás utáni tervezett bevételeket.

Felhívjuk a tisztelt pályázók figyelmét, hogy NEM kerülnek a bírálóbizottság elé:

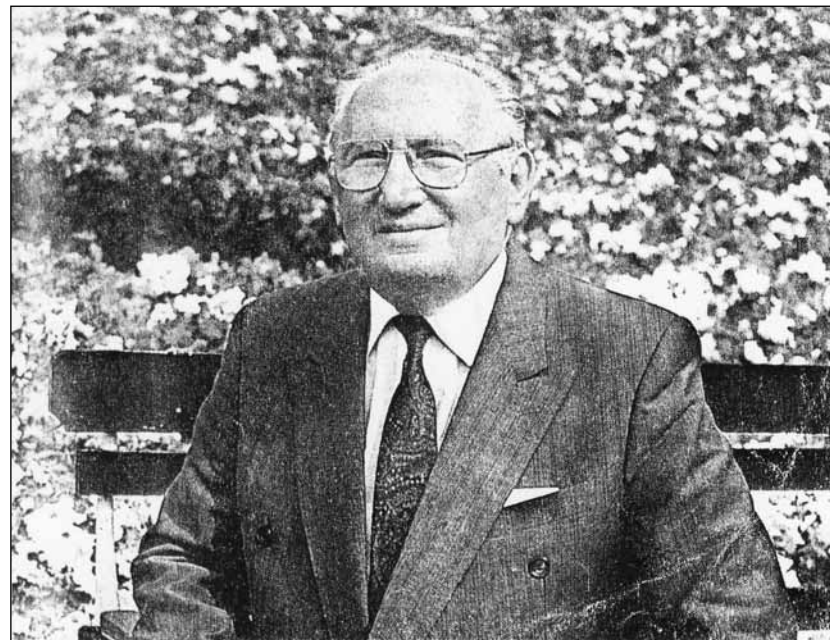
- a határidőn túl, valamint a pályázati kiírásnak nem megfelelően beadott pályázatok,
- az előző években elnyert, lejárt elszámolási határidejű, de el nem számolt projekttel rendelkező pályázók pályázatait.

A határidőre hiányosan beküldött pályázatokat egy esetben a tartalmi részt nem érintő pótlásra visszaküldjük. A pályázatok beérkezését kérésre visszaigazoljuk.

A döntésről mindenkit írásban (postán) értesítünk.

BENEDEK ISTVÁN GÁBOR

Vili a Dob utcából

Amilyen zajos volt az élete, olyan csendben ment el. Aki ismerte, rajongott érte. Már a születése is rendhagyó volt. Világra jött előtt Élijáhu próféta figyelmeztette az Örökkévalót: talán szórakozottságból két szívet teremtet-varázsolt a leendő csecsemő mellkasába.

„Nincs semmi tévedés – mondta Isten. – Nézz a világra. Annyi cöresz van a Földön, oly nagy a szegénység, a baj, hogy legalább legyen egy hűséges, biztos hívem, aki két szívvel segít az én kiválasztottjaimnak.” Élijáhu a naptárra nézett: 1919. április 4-e volt.

Egy ízben Blaustein-Bencúr Vili Bécsből Budapestre utazott. Már a határon feltűnt neki: mindenütt lobogók. A vámvizsgáló előtt zenekar, az emberek ünnepelőben.

– Ugyan, ez igazán szép maguktól, de túlzás! Ezt azért nem kellett volna. – De április 4-e van! – mondta a törzstiszt. – Nemzeti ünnepünk!

– És az én születésnapom?! Az kutya? – méltatlankodott vissza máris Vili.

Mindig ilyen volt. Kedves, szellemes. Belvárosi elegáns vendéglőjében, közel a Kärtner Strasséhoz, ha nem hívatott meg ebédre, vacsorára egy vándor magyart vagy egy izraeli turistát, rossz napja volt. A politika, a tudomány, a művészet, az irodalom, a színpad nagyjai, szóval mindenki, aki fontos, érdekes és zsidó, legalábbis zsidóbarát, levezített nála.

Nem tudom, hol, kinél lehet a vendégek könyve, de hogy az ott található autogramok nagy vagyont érnek, biztos! Leonard Bernstein, Ingrid Bergman, Elisabeth Taylor, Richard Burton, Fényes Szabolcs, Kellér Dezső, Göncz Árpád, Zubin Mehta, Klestil osztrák államelnök, Hans Habe, Richard Nixon, Aba Even, Jichak Rabin, Vranitzky kancellár, Edgar Bronfmann, Kishon Ferenc éppúgy megfordult nála, mint a fél pesti telefonkönyv.

A Dob utca volt a mindene. A szülőföldje. Itt járt iskolába, chéderbe, innen hívták – gyerekként – a kórusba énekelni. A vidéki jesiva volt az egyeteme, itt kapott – nem jó, jósból – diplomát. És mert jött a háború, a holokauszt, dolga is akadt bőven.

A soá után kiment Izraelbe. Katona lett, de főleg jó hazafi. Persze, de ez az ő esetében kevésnek bizonyult. Az a kettős szíve valósággal lángolt új hazájáért. Mi volt e vonzalom oka? Nem a tengert szerette, a bibliai építészeti emlékeket, Jeruzsálem látványát. Az embereket, mert mindenkit ismert. Magyart és marokkóit, perzsát és szlovákiát. És rengeteg templomba eljárt. Azt mondta: azért gyűjt ennyi barátot, hogy ha bárkin segíteni kell, valakit mindig elérhessen, aki mellé áll. És hol volt ez a központ? A zsinagógában! Tudományos igényességgel azt is mondhatnánk: ez volt az ő sajátos azonosság-megnyilvánulása, az identifikációja. Mert minjában élt, gondolkodott és dolgozott.

Aztán Bécsbe ment. A Stadtkrug általa fogalommal nemesült. Amikor az izraeli David Krausz budapesti nagykövetté neveztek ki, a diplomata ezt mondta neki: „Vilikém, az izraeli kormány ugyan engem nevezett ki a misszió élére, de én tudom, hogy a virtuális konzul te vagy.”

Most, amikor 90 éves születésnapja után két-három hónappal meghalt, senki nem csodálkozott, hogy – végredelele szerint – Izraelben temették el. Ott volt otthon, pedig Pestet és Bécsét is szerette.

Imádott Milkáján kívül sok, nagyon sok barátja megkönnyezte a búcsút. Nem őt sajnálták – sajnáltuk –, hanem magukat, magunkat. Hogy itt maradtunk Vili nélkül, immár magányosan, egyedül, magunk körül kevesebb humorral, fogyatkozó derűvel. S csak reméljük, hogy Élijáhu próféta újra megemlíti az Örökkévalónak, hogy lám, valaki kettős szívvel született. S akkor a történelemben újakezdődik minden előről a Dob utcában: – az Élet jelképes Dob utcájában – felsír a bölcsőben egy kis zsidó gyerek...

– **Pixrael a Gödörben.** Augusztus 10-éig tekinthető meg a 100 éves Tel-Aviv fotópályázatra beérkezett mintegy ezer pályamunkából a Benda Iván fotográfus vezette szakmai zsűri által kiválasztott ötven kép. A látogatás ingyenes.

– **Adományok.** N. N. 30 000 Ft-ot adományozott az Igaz Emberekért

Alapítványon keresztül a Jad Vasem-kittüntetetteknek. Köszönjük.

– **Az ortodoxia közleménye.** Értesítjük tisztelt vásárlóinkat, hogy július 22-től a Dob utca 35. szám alatt található üzleteink – hús, baromfi, élelmiszer – az alábbi új nyitvatartási rend szerint üzemelnek: hétfőtől csütörtökig 8.00–17.00 óra, pénteken 8.00–12.30 óra között.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Hittanoktatás a Hegedűsben (XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3.) minden szombat délután. 06-20-311-9402.

Festmények vétele! Budapesti galéria a Dohány zsinagóga szomszédságában magas áron, azonnali készpénzfizetéssel vásárolja 19. és 20. századi neves magyar festők műveit. Antik 2000 Stúdió. Üzlet-cím: 1077 Budapest, Wesselényi utca 9. Tel.: 06-1-344-2728, 06-20-924-5370, www.antik2000studio.hu

Vízszínházhoz közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkezelés-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Háziorvosi és eu. fogl. rendelés Zuglón, XIV., Róna köz 6. Szerda–csütörtök 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 251-8525.

Fogorvosi rendelém címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbistület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermeknek körülményét vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbistulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Kereskedő és becslés ügynökség hagyatékot, gyűjteményt ad-vesz. Tel.: 06-30-928-7792

Könyvnyomatás, füzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomatás. Messinger: 315-0264.

Kárpótlási jegyet, földtulajnyt legmagasabb áron vásárolok. Azonnali készpénzfizetés. 06-20-575-1411, 334-2620.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű és kisebb festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT,** 12 személyes evőeszközkészletet, cukorbobozókat, gyertyatartókat, tálcákat stb. Kovács Margit és Gorka kerámiait, herendi, meiseni, Zsolnay porcelánokat, régi álló-, fali- és asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekreteret, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa- és márványszobrokat veszek. (Hibásakat is.) Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállítás, értékbecslés, vidékre is. **ÜZLET: I. KER., BATHYÁNY U. 10.** (Mária térenél). **TEL.: 201-6188, 06-20/323-4104.** E-mail: kastelyberendezese@t-online.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra hához megyek. 06-20-551-4580.

Eladó XIII., Katona József utcában másfél szobás, 43 m²-es lakás. Ár: 15 millió Ft. 06-30-346-2223.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek

Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámán.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomatás:

VEZSPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Kedves Barátunk, kedves Érdeklődő!

2003-ban, a holokauszt 60. évfordulójára készülve, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (MET) közgyűlése a keresztény lelkiismeret parancsának engedve határozatot hozott, hogy minden olyan vasútállomáson, ahonnan vagonokat indítottak a megsemmisítés felé, elhelyezi az emlékezés, emlékeztetés tábláját.

Az akkori döntés két olyan helyszínt is megjelölt, amelyek nincsenek Magyarország területén.

1941-ben, minden külső kényszer nélkülözve, a hatóságok kitoloncolták a galíciai területekről hozzánk érkező és nálunk menedéket kérő zsidó honfitársainkat. Körösmezőn gyűjtötték össze és onnan Kamenyec-Podolszkij városában a más országokból összegyűjtött 80 000 zsidóval együtt kivégezték őket.

18 000 zsidó honfitársunk nyugszik jelöletlen sírban a már említett városban. Méltó sírhely híján a Wesley János Lelkészképző Főiskola udvarán, a kivégzés helyszínéről elhozott facsemeténél röhattak le évről évre a mártírok leszármazottai kegyeletüket.

A holokauszt 65. évfordulója alkalmából szeretnénk megfelelő módon megemlékezni az elhunytakról.

Hosszas tárgyalások eredményeként mind Körösmező, mind Kamenyec-Podolszkij város képviselő-testülete engedélyt adott arra, hogy elhelyezhessük a testvéreink emlékért őrző táblákat. Így 2009. augusztus 26. és 30. között emlékutakat szervezünk, melynek során végigmennénk az elhurcolás útvonalán. Megállnánk Körösmezőn, ahol egy emlékkonferencia keretében felelevenítjük a '41-es történéseket, majd elhelyeznénk a vasútállomás falán a következő szövegű táblát:

Zsidó testvéreink emlékére, akik magyarok voltak vagy Magyarországon kerestek menedéket 1941-ben. Az akkori magyar állam és az embertelen náci gyűlölet kitesztotta és a halálba üldözte őket. Legyen emléküik áldott!

Állította a Wesley János Lelkészképző Főiskola és a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség 2009

Innen továbbutaznánk Kamenyec-Podolszkijba, ahol a kivégzés helyszínén az általunk épített, szeretteink emlékért őrző emlékművet felavatnánk egy bűnbánati istentisztelet keretében. Szeretnénk ily módon:

- a végtisztességet megadni azoknak, akik áldozatai lettek a közönynek, a káini indulatoknak egy magát kereszténynek valló közegben;
- méltó emlékhelyet létrehozni, ahol elhelyezhetik a leszármazottak az emlékezés köveit, virágait.

Amennyiben szeretnél, szeretne veled tartani, úgy kérem, hogy augusztus 11-ig mailen (wesleykiado@freemail.hu) vagy telefonon (06-70-456-3383) jelezzed ezt. Valamint azt is, hogy kíván-e felszólalni a körösmezői konferencián.

Az út várható költsége 40 000 Ft, amely magában foglalja az útiköltséget, a szállást és az étkezést is.

Szíves köszöntéssel: **Iványi Miklós**

A Dohány zsinagóga mellett kiadó vagy eladó 89 m²-es luxuskörnyezetű, 2 hálóval, 2 fürdőszobával, berendezve, kiemelt műemlék épületben. I. emelet, lift van. E-mail: molnar.eniko@invitel.hu Tel.: 06-30-269-6432.

Nyelvet beszélő, 50-es tanárnő családsegítést nyújt bébitől dédiig. E-mail: nanny953@gmail.com

XIII., Kárpát u. és Pozsonyi út sarkán 36 m²-es, egyszobás, összkomfortos panellakás 9,2 millió Ft-ért magánzemélytől eladó. Tel.: 06-20-493-7325.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarok, a Garay térenél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Antik csillárak javítása, vétele, eladása. 321-2972. Bp., Hevesi S. tér 3.

Dobogókőn (Visegrádi-hegység) 7 m magas, kétszintes „Kárpát” faház 320 négyzetméter telken eladó. Érdeklődés esetén e-mailben fotókat küldök. 222-3031.

A Bethlen téri zsinagóga közelében, rendezett polgári házban magasföldszintű, tágas, napfényes, 110 m²-es lakás eladó vagy kiadó. Tel.: 221-9272, az esti órákban.

Kis helyiségek, ablakok festését vállalom. 06-70-223-9448.

Idősek ellátását, háztartásvezetést, takarítást vállal házaspár. 06-30-986-8830.

Budapesttől 15 km-re, Szigetszentmiklóson igényes, egyszintes, 103 m²-es ház garázzsal, kertrezzel eladó. Irányár: 25 millió Ft. Telefon: 06-30-327-4579, rigo.andrea@ingatlanpaletta.hu.

Budaörsön igényes családi ház gondozott nagy telken eladó. Irányár: 95 millió Ft. rigo.andrea@ingatlanpaletta.hu, 06-30-327-4579.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Budán, Csalogány utcában panorámás garzonlakás kiadó. 06-20-447-7879.

Képesítéssel, szeretettel házi gondozást vállalom. 06-20-447-7879.

Síp utcában irodának átalakított üzlethez eladó. Tel.: 342-8943.

HÁZASSÁG

18 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

49 éves, jelenleg mélyen magába zárkózott férfi részére olyan jólelkű, magányos, 45–50 év körüli hölgy választást várom, aki vissza tudná adni életkedvét, és esetleg boldoggá tudná tenni. „Budapesti” jellegre a kiadoba.

160/65, 65 éves zsidó nő megismerkedne hasonló korú, barátságos férfival. 06-20-208-0215.

Egyedül élő, független, gyermektelen, művelt, jószívű, 80 éven felüli úrral megismerkednék társaként. Én 72 éves vagyok. Tel.: 06-20-416-9045, 06-48-311-212.

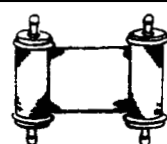
Új, fontos könyvek a Makkabi Kiadótól

Hosszú várakozás után végre megjelent a bibliai Zsoltárok könyvének új, két nyelvű, teljes kiadása, izlées, aranynyomású kemény kötésben. Az új, irodalmi magyar fordítás *Raj Tamás* főrabbi többéves munkája, melynek egyes részletei már lapunk hasábjain is napvilágot láttak. A kötet 560 oldalon tartalmazza a Zsoltárok könyve 150 költeményének teljes, eredeti héber szövegét, amelyet sorról sorra követ az új fordítás. E dalokból irodalmi értékükön túl mintegy három évezreden át számos nemezedék merített hitet, reményt és vigasztalást, amire manapság ismét nagy szükségünk van. Bízunk benne, hogy a mai olvasó megtalálja e könyvben a mindannyiunk számára oly fontos vigaszt, reményt, lelki erőt és felüdülést.

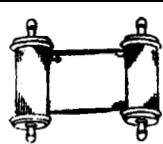
Ugyancsak megjelent A ragyogó fény útja című értékes új könyv, amelynek szerzője *Edward Hoffman* amerikai pszichológus, a Yeshiva Egyetem professzora. Ez a világszerte nagy sikert aratott kötet szakszerűen és közérthető módon ismerteti a kabbala titkait, sok évszázados történetét, a legmodernebb lélektan segítségével. A könyvhöz *Popper Péter* írt bevezető tanulmányt.

Utánnyomásban látott most napvilágot szép kemény kötésben Rosenberg Leopold: A zsidó vallás törvényei című összefoglaló műve is, amelyhez új értelmező szógyagyarázat is társul.

Mindhárom kötet a Bibliai Galériában (VII., Wesselényi u. 13. T.: 06-1-784-1047) és a Kabbala boltban (XIII., Hollán u. 25. T.: 06-1-786-6196) kapható. Interneten is megrendelhetők: kabbala@kabbala.hu

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Aug. 7.	Szombat reggel Aug. 8.	Péntek este Aug. 14.	Szombat reggel Aug. 15.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thökölly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuváros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Békkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.00	8.00	19.50	8.00
Alma u. 2.	20.00	8.00	19.50	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	19.30	7.30	19.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.30	18.00	9.30
Berzevicsy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	20.00	9.00	19.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.50	8.00	19.40	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.50	8.00	19.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.30		18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Székely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	
Siófok (Széchenyi út 4.)	19.00		19.00	

NAPTÁR

Augusztus 7. péntek	Áv 17.	Gyertyagyújtás: 7.51
Augusztus 8. szombat	Áv 18.	Szombat kimenetele: 9.00
Augusztus 14. péntek	Áv 24.	Gyertyagyújtás: 7.40
Augusztus 15. szombat	Áv 25.	Szombat kimenetele: 8.47

Újholdhirdetés

Nemzetközi Keresztény–Zsidó Tanácskozás

140-en vettek részt 29 országból Berlinben azon a tanácskozáson, amelynek főtémáját a következő felosztás foglalja össze: „Itt az ideje, hogy újra elkötelezzük magunkat!” A Nemzetközi Keresztény–Zsidó Tanács ez évi összejövetelének a második világháború kitörésének 70. évfordulójára való emlékezés adott hátteret, hiszen Berlin volt az a hely, ahol döntöttek a háború megindításáról, amelynek borzalmas eseménye volt a zsidóság megsemmisítését célzó holokauszt is.

Az ülésen egy 12 pontból álló iratot fogadtak el „Berlini tézisek” néven, amely zsidókhöz és keresztényekhez szól a világ minden pontján: „Itt az ideje, hogy újra elkötelezzük magunkat és új kapcsolatokat építsünk zsidók és keresztények között.” Az iratot 22 ország keresztény–zsidó tanácsának képviselői írták alá. A magyarországi tanács nevében a főtákar, *Tamás Bertalan* református lelkész látta el kézjegyével a dokumentumot. Az irat fontosságát *Wolfgang Huber* berlini püspök, a Német Protestáns Egyházak Szövetségének (EKD) elnöke méltatta. Az ünnepélyes aláíráskor jelen volt *Wolfgang Schauble*, Németország belügyminisztere és a különböző felekezetek vezetői egyaránt. A Mazsihiszt *Darvas István* rabbi képviselte.

A Berlini 12 pont keresztényekhez és zsidókhöz fordul, hogy csatlakozzanak azokhoz a folyamatos erőfeszítésekhez, amelyek az egymás iránt tanúsított ellenszenv és az egymásról kialakított hamis kép meghaladására és az egymás közötti kötelek megerősítésére irányulnak. Kéri a keresztényeket, hogy harcoljanak a vallási, faji és minden más alapú antiszemitizmus ellen bibliai, liturgiai és kateketikai alapon. Imádkozzanak Jeruzsálem békéjéért. A zsidókat arra kéri, hogy ismerjék el a késő 20.

századi erőfeszítéseket, amelyek a zsidósághoz való viszony javításáért történtek. Arra is kéri a zsidókat, hogy tegyenek különbséget az Izraelre és az antiszemitizmusra irányuló kritikák között, és támogassák Izrael államát az alkotmányban vállalt kötelezettségei teljesítésében, egyenlő jogokat biztosítva a vallási és etnikai kisebbségeknek, beleértve a keresztényeket is a zsidó államban, valamint az izraeli–palesztin konfliktus békés és igazságos megoldásában.

A konferencia kiemelkedő eseménye volt a Német Keresztény–Zsidó Együttműködési Szervezet megalakulásának 60. évfordulója. Az ünnepélyes megemlékezésen, melyre a Francia Dómban (Hugenotta templomban) került sor, részt vett és beszédet mondott *Angela Merkel* kancellár.

A berlini konferencia példát mutatott arra, hogy mennyire időszerű a két nagy vallási közösség együttműködése. Arra is rámutatott, milyen fontos az egyházi és politikai vezetők elkötelezettsége a vallások közötti barátság és együttműködés előmozdításában. Az istenhívők arra hívtak, hogy minden körülmények között tartsák tisztelgetben egymást és fogadják el egymás másságát és méltóságát. Ez lehet az alapja annak, hogy közösen munkálkodjanak a szociális igazságosság megteremtéséért, a teremtet világ megőrzéséért a globális társadalomban.

Tamás Bertalan

Halálozások

Mély fájdalommal tudatom, hogy feleségem, *Glaser Piroška* életének 90. évében elhunyt. Felejthetetlen halottamat eltemettem a butantai zsidótemetőben (São Paulo). Drága emléke szívemben örökké élni fog. *Alexander Glaser. (x)*

A zsidókat megölték, de vérükkel Téged csúfoltak meg!

Prédikáció

65 éve összegyűlünk szerte az országban, minden évben azon a helyen, ahova kötődünk: emlékezni és emlékeztetni.

65 év majdnem egy emberélet! Ennek távlatából emlékezünk, hogy zsidókat a teljes megsemmisítésre ítélték, ítélték azok, akik gyűlölet fűtött, akik magukénak tudták az erőt és a hatalmat. Akik a legalapvetőbb emberi értéket, a JÓSÁGOT a gonosz szolgálatába állították. Olyan hatalmasnak képzelték magukat, hogy megtagadva a Kegyelem Istene, más istent akartak. Embert bálványoztak, istenként tisztelték. Hittek minden szavában, vakon engedelmességek, leborultak előtte! Áldozatot mutattak be parancsára. Sok áldozatot, 6 millió zsidó áldozatot.

E bálvány útjába álltak a zsidók. Ezért kellett eltűnniük a föld színéről, hogy hamuvá és füstté váljanak.

Szálka volt szemében a zsidó, ezért zsidólanítani akarta a világot. Vidéken kezdődött a borzalom, majd Budapesten folytatódott. Egész Európa és az egész világ benne volt a szörnyű tervben. A Gonosz járnika akarta haláltáncát.

E sors jutott Újpest, Rákospalota zsidó lakosainak. Nemkülönbözten Szi- zidomonostor, Leányfalu, Pócsme- gyer, Tahitótfalu, Visegrád zsidóira, azokra, akiknek névsora fel van je- gyezve emlékművünk falára.

Emlékezni jöttünk és emlékeztetni. Emlékezni azokra, akikről szinte semmit sem tudunk. Túl sokan voltak! Tengernyi név! Tengernyi fájdalom! Tengernyi szenvedés! Olyan sok, hogy alig látjuk a rengetegben az egyént. Emlékhelyek és falak teleírva nevekkkel és évszámokkal. Nevekkkel, akikről semmit sem tudunk, pedig olyan voltak, mint bárki közülünk.

Csak a pusztulásról tudunk, a személyről semmit! Hogyan életem, milyen álmaik voltak? Hogy élték meg a rettenetes véget? Bízta-e még valamiben? Volt-e még reményük? Mire gondoltak utolsó pillanatuk- ban? Erről semmi tudomásunk sin- csen.

EGYVALAMIT mégis tudunk. Egy- valamiben egyformák voltak. Azt tudjuk rólok, hogy ÁRTATLANOK voltak! Abban, amiért elpusztították őket, abban mind ártatlanok!

Mondják a kétkedők, mondják az elferdítők: a második világháború- ban más is meghalt, nem csak zsidó. Igen. Ez így van. A második világhá- borúban nem minden áldozat volt zsidó. De minden zsidó áldozat volt!

Mondják, hogy a zsidóknak is megvolt a maguk bűne. Hát persze. Hisz emberek voltak, olyanok, mint mindenki más. Okosak és buták. Szé- pek és csúnyák. Igazak és hamisak. Bűnük is volt, mint mindenki más- nak. Ha sírtak, úgy sírtak, mint min- denki más. És ugyanúgy nevettek. A szeretet ugyanolyan érzés volt szá- mukra, mint mindenki másnak. És ha valami fájt, az ugyanúgy fájt, mint bárki másnak.

De nem bűnükért haltak meg, ha- nem azért, mert zsidók voltak! Hát lehet az bűn, hogy valaki magyar, román vagy tót? Hogy lehetett mégis főbenjáró bűn az, hogy valaki zsidó?

Azért haltak meg, mert zsidók vol- tak, tehát ártatlanok! Abban a kor- ban semmi sem volt nagyobb bűn, mint zsidónak lenni. Abban a korban megalázni, megütni, megkínózni zsi- dót érdem volt. Abban a korban ér- dem volt zsidót ölni.

6 millió ártatlan zsidó vére kiált hozzád, Egek Ura! Emlékezzünk! Emlékeztessünk, hogy ami megtörtént velük, még megtörténhet mással is! Ehhez csak ideológia kell, amiben a gonoszság érdemé teszi a bűnt és bünné az ártatlanságot.

Egek Ura! Te jónak teremtetted a

Szerdócz Ervin

világot! Megerősítetted a Töránkban, hogy a világ jó! Hol romlott hát el a világ? Hogy lehetett, hogy a hatalom, mely az erő birtokosa volt, feje tetejére állította azt, amit Te jónak teremtettél? Hogy lehetett, hogy a rossz megtalálta BÜNBAKJÁT választott népedben, és éggőáldozattá tette a BÜN tűzoltárán?

De Egek Ura! Ebben az áldozat- ban másról is szó van, amire nem fi- gyeltünk fel, ami rajtve maradt előtt- tünk. A zsidókat megölték, de vérük- kel Téged csúfoltak meg! Téged, Ke- gyelem Istene! Zsidók voltak a gon- szos eszközei, de a cél Te voltál, Min- denható!

A zsidók Téged választottak Iste- nüknek, és Te őket Népednek. Kitar- tottak melletted, de útjában álltak egy hatalomnak, amely nem akart Téged Istennek. Nem akartak tudni olyan Istenről, aki azt parancsolta: „Ne tégy mással olyat, amit magad- nak nem akarsz!” Ilyen Isten nem akartak. Ők a harag, a gyűlölet Iste- nért akarták, s megtalálták egy em- berben, akit mindenhatóan és min- dentudónak képzelték. Egy múlandó embert, egy örült embert.

A zsidók szem- és fültanúi voltak a Te kinyilatkozásodnak. „NE ÖLI!” – parancsolad. A gonosz azt hitte, ha nincsenek zsidók, nem lesznek tanúk, hogy ez elhangzott. Minden szabad lesz annak, aki hatalmat és erőt bir- tokol.

Zsidókat öltek, de Téged akartak eltörölni abban az istentelen korban. Nevedben és Nevedért mentek a halálba testvéreink. A zsidók voltak az eszköz, de Te voltál a cél! Ami megtörtént, megtörtént. Nem hozha- tó vissza és nem tehető jóvá.

Nemrég Újpesten a ház lakói közül egy néni megkérdezte tőlem: megboc- sátható-e az, ami történt? Lehet-e még hinni Istenben azután, ami tört-ént?

Nem tudtam választ adni, de most megpróbálom.

Megbocsátás! Mi az a megbocsa- tás? Felejtés, elfojtás, önámítás? Minden vonatkozásában esetleges és viszonylagos. Mit old meg az, ha azt mondom: megbocsátok? Mi válik jó- vá általa? Bárki saját nevében mondhatja: én megbocsátok. Újjes- ten 18 000 nevében és 6 millió zsidó nevében ki merné vállalni a megboc- sátást? És ha megbocsátaná valaki, amit a zsidókkal tettek, hogy bocsa- tható meg, amit Isten ellen tettek?

Lehet még hinni Istenben? Ami megtörtént, megtörtént. Elvesztet- tünk apát és anyát, testvért és rokont, elvesztettük tanítóinkat és elvesztet- tük meg nem született gyermekeinket. Elvesztettük a Jókat, az Igazakat. Mivé lettünk ilyen veszteség után? Mi maradt még számunkra ilyen veszteség után? Semmi! Nekünk sem- mink sem maradt, csak a hitünk. Hi- tünk benned, Egek Ura! Benned, Kö- nyörület Istene!

65 év nem elég idő, hogy a könnyű felszáradjon arcunkról. 65 év után

még nem vetettük le gázsunkat. Alig van erőnk felemelni lesújtott fejün- ket. Alig van erőnk feltenni a kér- dést: „HOGY TÖRTÉNHELTÉTEK MEG?” Számunkra minden elve- szett, csak Te maradtál nekünk, és hi- tünk maradt Benned, Világ Teremtője! Mi lenne, ha hitünket is elvesztenénk?

Higgyük és reméljük, hogy még- sem haltak meg hiába, higgyük, hogy ebben a zavaros és egyre istentele- nebb világban a világ még jobb lehet általuk, és az élet elviselhetőbb Által- lad!

Hajtsunk fejet újpesti, rákospalota- i, szigetmonostori, leányfalui, pócsme- gyeri, tahitótfalui, visegrádi és minden megalázott, kifosztott, el- hurcolt és elpusztított hittestvérünk emléke előtt!

Szerdócz J. Ervin
rabbihelyettes

* * *

Több mint háromszáz jelentek meg a megemlékezés és kegyelet- istentiszteletén Újpesten, többek kö- zött Kiss Péter miniszter, Gulyás Kálmán államtitkár, Derce Tamás polgármester, Belán Beatrix alpol- gármester, Nagy Antal, a XV. ker. jegyzője, Zoltai Gusztáv, a Magsi- hisz és a BZSH ügyvezető igazgató- ja, Streit Sándor, a BZSH elnöke, Deutsch László főrabbi, Kerekes Bé- la főkantor, az ORZSE docense. Az emlékezés 6 gyertyájának ünnepe- lyes meggyújtása után Szerdócz Er- vin rabbi helyettes beszélt. Az isten- tisztelőtlen közreműködött Szilágyi Gábor kántor, valamint a Dohány körzet kórusa. Orgonán kísért Lisznyai Mária. Végül az emlékpark- ban került sor a meghívottak beszé- deire és az emlékezés mécseseinek meggyújtására.

Félnek az öregek (is)

Kósa Judit, a Segélyalapítvány házi gondozási programjának vezetője munkájánál fogva szomorkás leány. Ő tudniillik a holokauszt-túlélők szociális rászorultjainak egyik meg- és végighallgatója. Nem az „egyik füle- men be, a másikon ki” típus, hogy finoman fogalmazzak. Együtt él, gondolkodik a betelefonálóval, naponta 10–20 alkalommal hallgatja végig a történeteket, amelyek kivétel nélkül a soáról és napjainkról szólnak.

Akkor is így kezdődött – ez a leggyakoribb mondat. – És Auschwitzcal végződött – hangzik a folytatás.

– Miért önnel panaszkodnak? – kérdezem a bájos fiatal leányt.
– Nincs, akinek elmondhatnák, mert többségükben magányosak. Egy- szerűen meghallgatásra vágnak. Persze nem egyedül csinálom, munkatársaimmal vagy háromszáz gondozottat hallgatunk meg, a gazdasági vál- ság következtében egyre gyakrabban...

– Konkrétan mitől félnek?
– Hogy megisméltódnak ’44, nekünk pedig azt tanácsolják, hogy men- jünk el innen minél előbb.
– Mivel tudja megnyugtatni őket?
– Ez a legnehezebb kérdés!

–???

– Tudniillik én is félek. Persze nem ugyanattól, amitől ők. Én inkább at- tól, hogy nem látok semmit és senkit, ami vagy aki szükség esetén megvé- dene a napi atrocitásoktól. Két fiút, mint tudjuk, alaposan megverték, mert zsidók.

Cseng a telefonja, én pedig, a túlélő, kimegyek a szobájából. Búcsút in- tek, s látom, gyanúsan fényesen csillog a szeme. Valaki megint panaszkod- dik...

képé

Itt a farkas?

Jön a farkas, jön a farkas – jószolták egyesek...

Az ember életében bizonyos pillanatok mint kimerevített képek, úgy rögzülnek és maradnak meg a tudat- ban.

Ilyen kép maradt meg gyermekkoromból egy könyv borítójáról, amely egy 5-6 éves kisfiút ábrázolt, egyik lábán lecsúszott térdzoknijában, mel- lén hatalmas sárga csillaggal, amint áll a sorban édesanyja előtt, és az ott sorakozók mindannyian feltartott kézzel és félelemmel vegyes riadt tekintettel néztek le rám a könyv borítójáról, amely „A horogkereszt rém- tettei” címet viselte.

Ilyen pillanat volt számomra a kö- zel múltban, pontosabban július 11- én, valamelyik tévécsatorna híradó- jának azon tudósítása, amely a pár nappal korábban a Fővárosi Itélőtábla által jogerősen betiltott gárda demonstrációjáról szólt.

A tudatomban rögződött képen az látható, amint e megszüntetett társa- ság tagjai fehér ingekre kerekítik mellényeiket, nyakukba kötik árpád- sáv sáljaikat, és ennek során egyi- kük náci karlendítéssel fejezi ki eb- béli határatlan örömet. Azonban ez a jellegzetesen lendületes mozdulat megtörik, amint az újnylas fiatallem- ber szembesül azzal, hogy tettét ka- mera rögzíti. A lendület lelassul, és a fej fölül emelt, tenyérral lefelé tartott kinyújtott kar tétova mozdulattá, integetésszerűvé silányul.

Ebben a képen mindaz benne volt, amit napjainkban ez a társaság megtestesít. Az a legkevesebb eb- ben, hogy nyíltan nem vállalja ez a gárda a náci eszmékkel való szimpa- tizálását és ebből eredően az antisze- mitizmusát. Tudjuk, tapasztaljuk, megszokni ugyan képtelenek va- gyunk, hogy napi rendszerességgel hol nyílt, hol szalonzsíddal talál- kozunk számtalan szinten és fóru- mon.

Az a kevés „bátor”, amelyik mer zsidózni, minden felelősség nélkül megetheti, köszönve ezt a köztársá- sági elnöknek, az Alkotmánybírósá- gnak és mindazoknak, akik meg- akadályozták a gyűlölet törvény elfo- gadását és lehetővé tették, hogy a vé- leménynyilvánítás szabadságának primátusa legyen a személyhez fűződő jogokhoz képest.

Nálunk büntetlenül lehet a holokausztot tagadni, amiért Angliá- ban a napokban két elkövetőt súlyos évekre ítélték.

Mint gyakorló jogász kételkedem abban, hogy közülük nyugatabbra egy Mónus Áron, egy Tomcat vagy a Goj Motorosok valaha is pert nyerhettek volna nézeteik védelmében, nem beszélve arról, hogy ez utóbbi társaság nevének már a bejegyzése is túllép a jó ízlés határán.

De térjünk vissza cikkem eredeti

témájára, a gárdára, amely retoriká- jával, megjelenésével egyértelműen és kétséget kizáróan a nyilas érara hajaz. Ugye nem hiszi el a tisztelt ol- vasók egyike sem, hogy azért jöttek létre, hogy parlamenti irtsanak és egyéb szociális célokat valóítsanak meg? Jelképeik kizárólag a nyilas éra szimbolikájához köthetők, és ebből eredően az eszméjük is.

A vélhetően nem antiszemita XII. kerületi polgármester a turulért har- col. Megtartaná a budai turult Gálszécsi exminiszter úr is, hiszen áll egy ilyen szobor Tatabánya felett is, amire a vele készült riportban utalt. Sajátos gondolatmenettel jut- nak el a szobor fennmaradásának tá- mogatásáig, és ezzel akarva-akarat- lanul egy platformra kerülnek mind- azokkal, akik a gárdahívókhöz ha- sonlóan nyíltan szembe helyezked- nek a jogállamiság alapelveivel, a törvények tisztelgetben tartásával.

Hihetetlen számomra, hogy mű- velt emberek azonosnak minősítsék a Tatabánya felett évtizedek óta ma- gasodó turult a közelmúltban a XII. kerületben – ráadásul törvénytelenül – emelttel.

Az előbbi létesítését nem szeny- nyezte be a nyilas időszak szellemi- sége, míg az utóbbi ennek az eszmé- nek a felidézésével fogant.

Nem véletlen, hogy a tatabányai szoborban a megelőző rendszer sem talált semmi kivétnevalót – elfogad- ta, hogy abban a magyarság mítosza őlt testet.

Ugyanez az alapelv érvényes az árpádsávós zászlóra, amelynek min- tagzata a nyilas egyenruhán karsza- laként jelent meg. Számomra a mai újnylasokon ugyanezt jelenti a csi- kos sál, illetve a mellényükön viselt pajzs mintázata.

Ezzel a színösszetétellel és szim- bolikával felruházottak kísérték a dabasi téglagyárból a vagonba soha nem látott nagyszüleimet és lötték a Dunába hittestvéreimet, öltek meg számtalan ártatlant, csupán zsidó származása miatt.

Nekem, aki a háború után szület- tem, minderről csak és kizárólag ez jut eszembe, és akkor még nem em- lítetttem azon keveseket, akik még köztünk vannak, és a gárdisták esz- mei elődeinek tetteit átéltek, túlélték.

A felidézett és kimerevített kép a gárdáról tovább perog, és a „spontán” szerveződött „békés” demonstráció átcsap nyílt összecsapásba, miközben időnként felhangzik a már elmaradha- tatlan rigmus: „mocskos zsidók”.

Fiatalember lába lendül a híradó- ban, rúg a rendőrök felé, és rövid idejű felfüggesztett szabadságvesz- téssel megússza.

Ismét a fent említett, tőlünk nyug- atra eső földára utalok, és kizártnak tartom, hogy egy ilyen kirívóan kö- zösségellenes magatartást ott ilyen nevenséges szankcióval méltányol- nának. Ha a hatalom képviselőjével szemben fellépőt ilyen csekély bü- nettel sújtják, akkor milyen vissza- tartó ereje lehet a velünk szembeni megnyilvánulásoknak?

A mai napig eltérő jogi álláspon- tok látnak napvilágot valamennyi médiában arról, hogy engedé- lyezhető volt-e a gárdademonstráció vagy sem.

Erthetetlen számomra, hogy egy jogerősen betiltott szervezet nyíltan, közterületen, a média lankadatlan fi- gyelme mellett újjáalakulhatott egy EU-képviselő, egy antiszemita lel- kész asszisztenciája mellett.

Mikor, ki és milyen fórumon fog érvényt szerezni a jogerős törvény- nek?

Mi, akik napjaink antiszemizmu- sának tanúi és egyben alanyai va- gyunk, hogyan reméljük védelmet, biztonságot, nyugalmat, ha maga a hatalom sem képes embereit megvé- deni, saját határozatainak érvényt szerezni?

Dr. Vass Sándor
BZSH-elnökségi tag